

Når de enestående står sammen

Et speciale af Mette Byg Josefsen og Christine Krushave Larsen

01.06.2023

10. semester på
sociologiuddannelsen

Aalborg Universitet

Anslag: 161.190

Vejleder: Annette Quinto Romani

Indholdsfortegnelse

Abstract

Forord

Indledning	1
Brugerne	2
Sydhavn – fra Skid Row, Los Angeles til Christiania, København.....	4
<i>Fortællingen om Skid Row, LA</i>	<i>4</i>
<i>Fortællingen om Christiania, København</i>	<i>5</i>
<i>Fortællingen om Sydhavn, Aarhus</i>	<i>6</i>
Videnskabsteori	7
<i>Vores ontologi – Livsverden overfor Systemverden</i>	<i>8</i>
<i>Vores epistemologi – Kommunikativ handlen og vidensniveauer</i>	<i>9</i>
<i>Reparativ kritik</i>	<i>11</i>
Vores eksplorativt induktive casedesign	12
Metode	13
<i>Feltarbejde</i>	<i>14</i>
<i>Samtale som metode</i>	<i>16</i>
<i>Etik og samtykke</i>	<i>18</i>
Data og behandling af data	20
Analysestrategi	22
Analyse	23
<i>En gåtur gennem Sydhavn</i>	<i>24</i>
Delkonklusion: En opsamling på gåturen	32
<i>Hvem er de enestående i Sydhavn?</i>	<i>32</i>
Kevin – Vigtigheden i fællesskabet	33
Knud – Kontrol over eget liv	34
Bent – Selv en misbruger kan være et ordentligt menneske	35
Thomas – Vigtigheden af ens arbejde	36
Peter – Sådan overlever du i hjemløshed	37
Bea – Et bekendtskab væk fra et bedre liv	38
Morten – Misbrug på trods af en tryk barndom	38
Delkonklusionen: En opsamling på de enestående personers livsverdener	39
<i>Sydhavn som miljø</i>	<i>41</i>
Det individuelle blik – forskellige personer med forskellige behov	41

Rummelighed – der er plads til alle	42
Fællesskab – det store og de små	44
Omstillingsparathed – man tager det en dag ad gangen	45
Arbejdsfællesskaber – det værdifulde og meningsfulde arbejde	46
Et anderledes sted – en flydende tid og bæredygtighed	47
Et område i udvikling – en bekymring for fremtiden	49
Delkonklusion: En opsamling på værdierne i Sydhavn	50
<i>Analysens hovedpointer i et kritisk teoretisk perspektiv</i>	<i>51</i>
Delkonklusion: En opsamling på de teoretiske perspektiver	57
Konklusion	58
Perspektivering – borgerinddragelse og Sydhavn som et socialt laboratorium	60
Litteraturliste	62

Abstract

The aim of this master's thesis has been to investigate the positive elements in the lifeworld of what we call "outstanding people". We define the term "outstanding people" as persons, who to a differing extent live in social vulnerability and social exclusion from society. In addition to this we focus not only on the lifeworld itself, but also the context in which it is lived, which in this case is Sydhavn in Aarhus. This is examined from a normative standpoint based on Jürgen Habermas' critical hermeneutic and critical theory, meaning that we are driven by a want for improvement concerning the outstanding people and the help they receive. To expand our focus, we are inspired by the reparative critique, an approach that seeks to reassemble and recreate. This approach fits nicely with our standpoint, where we adopt a solution-oriented perspective. In addition to this it also aligns with our positive angle in our thesis, concerning the outstanding people's lifeworld and the context in which it is lived.

Our basis for this thesis has been a qualitative case design, which has essentially been divided in two to match the study's focus. The first part consisted of fieldwork and participant observation, to examine Sydhavn, as the context of the outstanding people's lifeworld, in depth. In this phase we focused not only on the perspectives of the outstanding people, but also the other central actors in Sydhavn, for example associations and day or night centres. The second part consisted of unstructured interviews, which we have named "conversation as a method", in order to gain a deep understanding of the positive elements in the outstanding people's lifeworld, and in addition to this, what gives them meaning. In this phase we focused only on the outstanding people. Overall, the data collection in this study consists of 25 days spent in Sydhavn, whereas 14 days was spent on fieldwork and 11 on conversations. Specifically, it sums up to 17 different field notes, 8 with outstanding people and 9 with actors, and 19 recorded conversations, 5 with outstanding people and 14 with actors.

The study's theoretical perspective is primarily defined by Jürgen Habermas and his theory of "the colonization of the lifeworld" and "communicative action". This theory has had a great significance to our thesis, both regarding our perspective on our case, our chosen methods and why the lifeworld is so important to understand, if one wants to help the outstanding people.

In order to examine the focus of this thesis in depth we divide the analysis into three sections: a walkthrough of Sydhavn as a window to the empirical field, a biographic narrative analysis

of the outstanding people's life stories and an analysis of the themes that best describes the qualities of Sydhavn.

The findings of this study are multiple. First, we find that what characterizes the life narratives and lifeworld's of the outstanding people is the importance of community and ownership, along with an acceptance of who they are. Furthermore, we find that Sydhavn plays a unique role in the lifeworld of the outstanding people. This is evident in the seven themes we find, which highlight the significance of Sydhavn for outstanding people and the support it offers in response to their expressed needs. The seven themes are "the individual viewpoint", "Inclusiveness", "Community", "Adaptability", "Work Communities", "A different place" and "A place in development". Overall, we argue that it is important to understand the outstanding people's lifeworld in order to understand their needs. Furthermore, we argue that Sydhavn could be seen as a social laboratory in which it is possible to test alternative ways to live and do society.

Forord

Følgende speciale er skrevet i forbindelse med kandidatuddannelsen i Sociologi på Aalborg Universitet. Specialet er skrevet på baggrund af et samarbejde med Foreningen Gadeliv i Sydhavn i Aarhus.

Gennem vores sociologiuddannelse har vi haft en stor interesse i at undersøge alternative fællesskaber og miljøer, herunder bofællesskaber, økosamfund og andre forskellige typer nabolag. Vores fokus har ofte været på, hvordan man løser nogle af de udfordringer, som ses i nutidens samfund. Her faldt vores interesse på personer i udsathed og udstødelse, da disse personer stadig ses som en stor udfordring at håndtere, på trods af at de har været genstandsfelt for mange undersøgelser. I vores tidligere projekter har vi haft en interesse for det positive, hvilket også kommer i forlængelse af vores fokus på løsninger. Af den grund har vi udarbejdet dette speciale med fokus på personer i udsathed og udstødelse, og hvordan man kan se positive elementer i deres livsverdener, som kan omsættes til noget værdifuldt og meningsfuldt for dem. I et forsøg på en mere positiv vinkling har vi valgt at begrebsliggøre gruppen med et mere positivt begreb: "de enestående personer". I starten af vores undersøgelse blev vi bekendt med området Sydhavn i Aarhus. Da der var en stor koncentration af disse enestående personer, blev dette sted en oplagt case at undersøge nærmere. Her har vi ligeledes haft et positivt blik på dette område, i forhold til hvad et sådant område kan give af værdi og mening for enestående personer.

Vi vil gerne sige tak til Foreningen Gadeliv for samarbejdet, og for at hjælpe os med at skabe en relation til de mange personer i Sydhavn. Derudover vil vi gerne sige tak til de mange personer, som har vist interesse og som har deltaget i specialets undersøgelse. Afslutningsvis vil vi gerne sige tak til vores vejleder Annette Quinto Romani, for at have hjulpet os gennem specialeskrivningen.

Indledning

Dette speciale bygger på en interesse for at undersøge personer i udsathed og udstødelse med fokus på deres egen livsverden. Her har interessen været at skabe en relation til disse personer og søge mod de steder, hvor deres livsverden leves. Som udgangspunkt for specialet har vi valgt at skulle samarbejde med nogen, som allerede har en relation til disse personer, hvorfor vi har indgået i et samarbejde med Forening Gadeliv. I kraft af samarbejdet med Gadeliv er vi blevet opmærksomme på det miljø, som er i Sydhavn i Aarhus. Sydhavn består af en stor blanding af både aktører og brugere. Aktørerne er blandt andet kreative værksteder og erhverv, foreninger, institutioner og nye virksomheder. Disse har forskellige brugere, men en af de største grupper af brugere i Sydhavn er personer i udsathed og udstødelse. Det er netop disse brugere, som er omdrejningspunktet for dette speciale. Det første møde med Sydhavn har skabt en interesse for, hvad et sådant miljø gør for brugerne. Vores førstehåndsindtryk af området har været, at området indeholder mange kontraster mellem bygningerne i området, som er indenfor meget kort afstand af hinanden. I toppen af vejen er der nybyggerier, herunder en ny stor bygning hvor Danske Bank holder til samt lidt længere oppe Aarhus Kommunes lokaler. Jo længere nede af vejen man går, dukker flere industrielle havne- og containerbygninger op. I disse havne- og containerbygninger holder de forskellige foreninger og deres brugere til. Det gør et stort indtryk, når man går rundt i området, da man føler det som to modsatrettede verdener: det udsatte miljø og deres livsverden på den ene side, med systemverdenen gennem Danske Bank og Aarhus Kommune på den anden side. Når man først kommer ned til området, hvor foreningerne og også brugerne holder til, finder man en afslappet stemning og generelt meget liv. Vores første møde med Sydhavn har dannet grobund for vores interesse for området som en case på at forstå brugernes livsverden, den kontekst som deres livsverden leves i samt for at forstå, hvad dette miljø kan bidrage med af værdi og mening for brugerne. Specialet ønsker dermed at besvare følgende problemformulering:

Hvilke livsfortællinger kendetegner brugerne af Sydhavns livsverdener, og hvordan beskriver brugerne og aktørerne Sydhavn?

I specialet vil vi fokusere på de positive elementer i brugernes livsverden og i deres og aktørernes beskrivelser af Sydhavn. Dette gør vi ikke for at negligere de negative sider, men skyldes, at vi gerne vil undersøge, hvad et så hårdt miljø kan skabe af værdi og meningsfuldhed for de brugere, som lever deres livsverden i Sydhavn. Vi tager udgangspunkt i et kritisk

perspektiv med inspiration i den *kritiske hermeneutik*, også kaldet *kritisk teori*, og Jürgen Habermas. I forlængelse heraf vil vi lade os inspirere af en nyere udvikling indenfor kritisk teori, kaldet *reparativ kritik*. Dette da det er en retning, som udover at være kritisk, samtidig har et større fokus på de positive ting og herigennem et løsningsperspektiv.

Problemformuleringen lægger op til to dele. Første del af problemformuleringen har fokus på brugernes livsverden og deres livsfortællinger. Derfor vil vores fokus være på brugernes egne fortællinger herom. Ligeledes vil anden del af problemformuleringen være centreret om livsfortællinger, dette vil blot være Sydhavns livsfortælling. Af den grund ønsker vi både at inddrage brugeres og aktørers fortællinger om stedet, da begge er med til at skabe dets livsfortælling. Denne opdeling i brugere og stedet arbejder vi gennemgående med i specialet. Af den grund vil vi i næste to afsnit lave en beskrivelse og begrebsliggørelse af brugerne samt Sydhavn.

Brugerne

Udsathed og udstødelse er begreber, som kan bruges til at beskrive brugerne i Sydhavn. Det er personer, som blandt andet er i misbrug, hjemløshed, har psykiske lidelser og er i stor afstand til arbejdsmarkedet. Det er overordnet set personer, som er langt fra det samfund, som majoriteten af danskere lever i. Vi ønsker dog at udbrede denne beskrivelse af brugerne, da vi ser dem som personer, der rummer meget mere. I første del af afsnittet vil vi dog beskrive, hvordan udsathed og udstødelse skabes, samt hvordan man i tidligere litteratur har beskrevet personer i udsathed og udstødelse. Dette da vi vil trække på elementer herfra i vores begrebsliggørelse af brugerne i Sydhavn.

Meget viden peger på, at samfundet har en betydning i at skabe personer i udsathed og udstødelse. Det sker, da samfundet er med til at skabe en diskurs om, hvad der er normalt, og hvad der er unormalt. Her kan man forstå samfundet som normalsamfundet, da det er tiltænkt dem, som lever efter “de rigtige” normer og værdier. Det er dermed normalsamfundet, der dikterer, hvad der er rigtigt og forkert, og samtidig er det også normalsamfundet, der bestemmer, hvem der er unormal (Bømler 2000:157). Udstødelsen kan derfor ses som en konsekvens af normalsamfundets myndighed og magt, som de har til at kontrollere, diagnosticere og hierarkisere individer (Brandt 1999:21). I forlængelse heraf bæres denne forståelse for “det rigtige” fra normalsamfundet videre til normalsamfundets majoritet, som bruger denne som målestok for, hvem der udstødes og hvem der ikke gør (Brandt 1999:21).

Definitionen af personer i udsathed og udstødelse skabes derfor af normalsamfundet og bliver derfor mere en beskrivelse af afstanden til majoriteten, end det bliver en forklaring af personernes karakteristika. I forlængelse heraf er der litteratur, som peger i retning af, at det ikke er muligt at lave en klar definition af disse personer, da det er individuelle personer med særlige og forskellige karaktertræk (Bech-Jørgensen 2003; Svendsen-Tune 2002; Lindstad 2008). Flere peger på at denne gruppe er så heterogen, at det ikke er muligt at sætte karakteristika på gruppen som helhed, men at det er et netværk af personer, der er ressourceafhængige af hinanden (Svendsen-Tune 2002:62). Denne litteratur videreudvikler forståelsen af disse personer, som nogen der står i afstand til normalsamfundet. Det, der gør, at du er i udsathed eller udstødelse, handler dermed om, hvor langt væk fra normalsamfundet, du befinder dig. Her forstås en person i udsathed som en, der er i risiko for udstødelse, mens man forstår en person i udstødelse som en, der er længst væk fra normalsamfundet. I et forsøg på at konkretisere gruppen har flere forsøgt at begrebsliggøre forståelsen af disse personer. Birthe Bech-Jørgensen kalder dem for "usædvanlige mennesker", mens Stine Svendsen-Tune kalder dem "skæve individer" (Bech-Jørgensen 2003, Svendsen-Tune 2002). Ud over at forstå personerne ud fra afstanden til normalsamfundet forsøger flere at klarlægge nogle karakteristika ved gruppen. Her kan eksempler på karakteristika være, at der er tale om personer, som kan have svært ved at opretholde og leve i en bolig, som kan have lavt selvværd, have økonomiske udfordringer, være socialt isoleret, mangle muligheder på arbejdsmarkedet samt have psykiske problemer (Lindstad 2008:65-66). I nyere litteratur har man desuden forsøgt at beskrive nogle risikofaktorer for at ende i udsathed og udstødelse, herunder kvantitative karaktertræk såsom alder, uddannelsesniveau, arbejdsmarkedstilknytning og helbred (Benjaminsen & Enemark 2017; Benjaminsen 2022). Ovenstående illustrerer, at det generelt er svært at lave en tydelig og overordnet beskrivelse af gruppen, og at der er stor uenighed om, hvordan man skal karakterisere dem.

I vores egen begrebsliggørelse af brugerne trækker vi på dele af ovenstående, særligt perspektivet om afstanden til normalsamfundet samt at beskrive gruppen med et andet begreb, ligesom Bech-Jørgensen og Svendsen-Tune. En særlig vigtig pointe ved vores begrebsliggørelse af personer i udsathed og udstødelse er, at vi forstår dem i et mere positivt lys. Det betyder, at vi ønsker at give dem et navn, som både rummer de negative sider af udsathed og udstødelse, men som også kan rumme alle de potentialer og positive sider, som brugerne også har. Alt dette vil vi rumme med begrebet "*enestående personer*".

Begrebet “enestående personer” bygger på flere ting. For det første er brugerne i Sydhavn personer, som ofte står alene og i afstand til normalsamfundet. Hermed spiller vi på begrebet som opdelt, nemlig at være “ene” og “stående”. De enestående personer kan have mange forskellige karaktertræk, såsom at man er, at man tidligere har været eller at man er i risiko for at komme i en hjemløshedssituation, at være misbrugende, at have en eller flere psykiske lidelser samt at have økonomiske udfordringer. Dog argumenterer vi for, at dette blot beskriver en brøkdel af de enestående personers liv. Dette blandt andet, da det er personer, som er enestående i kraft af, at de har individuelle og unikke udfordringer samt livshistorier. Af den grund lægger begrebet også op til, at disse individer ikke er én homogen eller samlet gruppe, da vi ser dem som mange forskellige individer, med forskellige fortællinger, situationer og udfordringer. Begrebet de “enestående personer” rummer derfor flere elementer, som både har en negativ side, men som modsat andre begreber om disse personer også rummer positive ting. Vi argumenterer for at ved at bruge dette begreb, så giver det et godt billede af brugerne og deres særegen værdi. Derudover illustrerer det ligeledes specialets udgangspunkt, hvor fokus også er på de positive sider. Fremadrettet vil vi derfor gennem specialet anvende begrebet “enestående personer” frem for “brugere”. Dette positive syn bruger vi også i vores forståelse af Sydhavn, som ligeledes rummer negative og positive elementer.

Sydhavn - Fra Skid Row, Los Angeles til Christiania, København

For at forstå Sydhavn vil vi først trække paralleller til to cases, der på hver sin måde rummer elementer, som minder om Sydhavn. Disse to er Skid Row Los Angeles og Christiania i København. Her vil vi først beskrive de to miljøer og derefter trække paralleller til Sydhavn i Aarhus, med henblik på hvordan de to miljøer ligner Sydhavn og derigennem også lave en generel beskrivelse af Sydhavn.

Fortællingen om Skid Row, LA

Skid Row LA bliver ofte beskrevet som hovedstaden for personer i hjemløshed i USA (Stuart 2016:2). Det er en centraltliggende bydel i Los Angeles, USA, hvor der bor mellem 8.000 og 11.000 personer, hvoraf 4.400 af disse er personer i hjemløshed (The Guardian 2022). En stor del af den resterende population i området er præget af blandt andet stof- eller alkoholmisbrug samt psykiske lidelser (CRA/LA 2005). Skid Row LA er opstået ved, at man har placeret de indsatser, der er rettet mod personer i hjemløshed, i samme område, hvilket har skabt en høj koncentration af personer i udsathed, udstødelse og hjemløshed. Denne placering af indsatser

i Skid Row LA er en beslutning, som er foretaget gennem byplanlægningen i Los Angeles (Marshall 2015). Skid Row LA er blandt andet blevet brugt som et område, der kunne være med til at skjule nogle af de problemer, byen havde med stofmisbrug, personer i hjemløshed og generel fattigdom (Rufo 2020). Denne byplanlægning har dog resulteret i et meget specielt område, som blandt andet er kendetegnet ved høj kriminalitet, en stor mængde misbrug, prostitution samt personer i hjemløshed på næsten alle gadehjørner (Rufo 2020). Samtidig er området kendetegnet ved en meget høj tilstedeværelse af politi, som forsøger at hjælpe områdets brugere. Et eksempel på en ekstrem, som giver et godt billede af Skid Row LA, er en fortælling om et "nåletræ". Fortællingen drejer sig om et træ, hvor der er stukket omkring 50 kanyler fast, som misbrugerne så kan tage ud, bruge og sætte tilbage i træet (Rufo 2020). Dette er selvfølgelig et ekstremt tilfælde, for i Skid Row LA findes der også hjælpeorganisationer, som udleverer rene kanyler og hjælper Skid Rows brugere med at tage stoffer på en sikker måde (Stuart 2016). Generelt er der flere hjælpeinitiativer i forhold til misbrug i Skid Row LA, særligt da man også er meget bange for smitte af sygdomme blandt brugerne. Et eksempel her er, at der ofte foregår oprydning og nedvaskning af området, hvor der bliver spulet med spirit for at mindske smitten. Skid Row LA har været en torn i øjet for politikerne i Los Angeles i mange år, og håbet for dem er en gentrificering af området (Marshall 2015; Holland 2019). De seneste år har man set flere kreative folk flytte mod bydelen, særligt grundet den lavere husleje og placeringen i midten af Los Angeles (Paul 2016). Dog tyder de seneste kilder på, at det ikke endnu er lykkedes at gentrificere området (Rufo 2020).

Fortællingen om Christiania, København

Christiania i København er af de fleste kendt som fristaden, som står i kontrast til det resterende samfund. Christiania opstod ved, at en lille gruppe mennesker besatte en gammel kaserne i 1971. Ideologien var at lave Christiania til en ny selvstændig stat, hvor de selv kunne bestemme alt (Christensen 2022; Hvilsby & Skov 2013). Efter mange års konflikt er status nu, at myndighederne har lovliggjort Christiania ved at tilføje dem til lokalplanen, og derfor gælder de samme regler for Christiania som for resten af samfundet (Christensen 2022; Hvilsby & Skov 2013). Christiania er kendetegnet ved flere kontraster. Blandt andet ser man det mere idealistiske og kreative miljø, eksempelvis kunstværksteder, musikere samt afstanden til forbrugersamfundet, mens man på den anden side også ser et hårdt miljø, herunder narkomaner, pushere og andre personer i udsathed og udstødelse (Christensen 2022). Sidstnævnte er også noget, som skaber mange konflikter i området, hvor beboerne eksempelvis mange gange har forsøgt at rydde Pusher-Street, som er det sted, hvor man sælger stoffer. Derudover er beboerne

på Christiania meget imod regler og systemer, da formålet med fristaden som udgangspunkt er, at man skal leve, som man har lyst til, hvilket også gælder personer i udsathed og udstødelse. Denne tankegang kaldes af mange "ekstrem individualisme". I forlængelse af dette er en vigtig pointe, at beboerne på Christiania er meget forskellige individer (Christensen 2022:7). På trods af den høje grad af individualitet, så er der på Christiania også en stor grad af fællesskab, som blandt andet er opstået ved, at beboerne ikke ejer deres egen bolig, men derimod at alle ejer alles boliger (Christensen 2022:8). Udover dette er fællesskabet også især præget af, at fristadens eksistens har været truet siden dens oprindelse, det er dermed også et fællesskab i opposition mod noget andet (Christensen 2022:9; Hvilsby & Skov 2013). Christiania har ikke på samme måde som Skid Row LA hjælpeorganisationer eller lignende, men er i stedet kendetegnet ved at håndtere egne behov. Dette sker blandt andet gennem deres minikommune, som håndterer børnepasning, afhentning af skrald, sundhedshus og andre behov hos beboerne. En vigtig pointe er her, at disse løsninger på beboernes behov er oprettet som en nødvendighed, da fagpersoner fra normalsamfundet, eksempelvis læger, ikke længere turde komme på Christiania grundet stofmisbrugerne (Christensen 2022:8).

Fortællingen om Sydhavn, Aarhus

Sydhavn i Aarhus minder på mange måder både om Skid Row LA og Christiania i København, dog på forskellige måder. Skid Row LA og Sydhavn i Aarhus ligner som udgangspunkt hinanden i forhold til hvilken type af personer, som befinder sig i områderne. Begge steder finder man misbrugende, personer i hjemløshed samt kriminelle. Dog er Skid Row LA i en helt anden skala end Sydhavn, blandt andet i forhold til antallet af beboere og brugere i områderne. På trods af skala-forskellen, kan der trækkes paralleller til Sydhavn fra nogle af ekstremerne i Skid Row LA. I Skid Row LA har man blandt andet et "nåletræ", mens man i Sydhavn har en "nålepark", hvor misbrugere har et sted at kunne tage stoffer. Trods størrelsesforskellen så kan beskrivelsen af Skid Row LA ses som en fortælling af de mere negative sider af Sydhavn. Men hvor Skid Row LA bliver en ekstrem med knap så mange positive elementer, så findes der i Sydhavn også en mere positiv side. Denne kan beskrivelsen af de mere idealistiske dele af Christiania hjælpe med at illustrere. En af de måder, Christiania og Sydhavn ligner hinanden på, handler om naboskab, kreativitet, bæredygtighed, anti-forbrugerisme og et fællesskab. Sidstnævnte ses ved Christiania ved at alle ejer alles boliger, og dermed indgår i en form for ejerfællesskab for området, samt at området løser sine egne behov gennem etableringen af den førnævnte minikommune. I Sydhavn ses lignende træk blandt andet ved etableringen af en naboskabsforening i området, som arbejder med at give tilbage til området og skabe værdi for

Sydhavn og brugerne. Udover rummeligheden, naboskabet og fællesskabet, så er en stor lighed mellem Christiania og Sydhavn det kreative miljø. I begge områder ses det ved en høj koncentration af kunstnere, musikere, værksteder, iværksættere og andre lignende aktører. Hvis man skal sammenligne alle de tre områder, så er der en stor fællesnævner i forhold til områdernes fremtid. Dette da de alle tre har en usikker fremtid i forhold til, hvorvidt de får lov at forblive, som de er. I alle tre områder spiller gentrificeringen en rolle i forhold til deres overlevelse og herigennem et ønske fra normalsamfundet om at normalisere stederne, så de indgår som en helhed i det omkringliggende samfund.

Overordnet set er Sydhavn et miljø, som rummer mange forskellige elementer, herunder både en negativ og positiv side, som Skid Row LA og Christiania kan bruges til at illustrere. Man kunne her argumentere for, at det er en fordel for Sydhavn som miljø, at det kan rumme begge dele, både de mere negative elementer, men også de mere positive. Dermed kan de to elementer balancere hinanden ud og skabe mening og rummelighed i området. Sydhavn er derfor en interessant case, da den rummer så mange forskellige elementer. Da det også er stedet og konteksten, hvor de eneståendes livsverden leves, skaber den en interessant case for at forstå, hvad et sådant område giver af værdi og mening for netop denne gruppe.

Videnskabsteori

For at beskrive den ramme som specialet arbejder i, vil vi i følgende afsnit beskrive vores ontologiske og epistemologiske udgangspunkt og vores inspiration i Jürgen Habermas' kritiske hermeneutik, som også kaldes kritisk teori. I forlængelse heraf vil vi afslutningsvis beskrive en videreudvikling af kritisk teori kaldet reparativ kritik, som omhandler et mere løsningsorienteret perspektiv på forskning. Helt grundlæggende arbejder dette speciale ud fra en normativ ontologisk retning. Det betyder, at vi i specialet arbejder i et kritisk perspektiv, hvor vi som udgangspunkt gerne vil ændre og forbedre noget i samfundet, hvilket vi vil gøre ved at forstå de enestående personers livsverden og den kontekst, den leves i. For at kunne forklare hvorfor det er relevant at kigge på de enestående personers livsverden samt den kontekst, de leves i, er vi nødt til at inddrage den teoretiske ramme, som vores ontologi er præget af.

Vores ontologi - Livsverden overfor Systemverden

Habermas arbejder med en teoriramme, hvor han beskriver nutidens samfundstendenser. Det er denne, som vores ontologiske ramme er inspireret af. Teorirammen bygger på ideen om, at nutidens samfund er præget af nye systemer, som bryder med tidligere faste normer og værdier, der var styret af eksempelvis religion, kultur og ideologi. Nutidens samfund er dermed mere flydende og frisat, hvor det, der ses som legitimt, er kontekstbestemt og ikke blot kulturbestemt (Habermas 1997:73). Samtidig opstår der en øget individualisering, hvor individet får et større ansvar og bedre muligheder for at realisere sig selv (Habermas 1997:105-107). Denne frisættelse betyder, at de tidligere holdepunkter såsom religion, der var udgangspunktet for et samfunds normer, ikke længere er det. Til at forstå de nye samfundstendenser arbejder Habermas med begreberne *livsverden* og *systemverden*. De to verdener er styret af to former for rationalitet, og det er blandt andet disse, som har betydning for nutidens samfund. Livsverden består af vores kultur, identitet og fællesskab med hinanden samt er der, hvor hverdagslivet leves (Nørager 1995; Habermas 1997:320). Denne er styret af en kommunikativ rationalitet, som Habermas opdeler i tre gyldighedsniveauer: det objektive niveau, det sociale niveau og det subjektive niveau. Det objektive niveau er sandhed gennem tal, statistik og fakta. Det sociale niveau er den måde, vi omgås hinanden på og vores relationer. Det subjektive niveau er den enkeltes erfaringer og ens identitet. Alle tre niveauer skaber sammen gyldighed gennem den kommunikative rationalitet, som helt konkret er sproglig kommunikation, eller *kommunikativ handlen*, som Habermas kalder det. Gennem den kommunikative handlen skabes legitimitet og gyldighed. I nutidens samfund står denne rationalitet dog ikke alene, hvorfor Habermas tilføjer begrebet systemverden. Systemverden består af økonomiske systemer, markedet, politiske systemer og staten. Modsat livsverden er denne styret af en *formålsrationalitet*, som er styret af penge og magt. Selvom systemverden består af eksempelvis det politiske system og dermed også er skabt af livsverden, så er formålsrationaliteten styrende for den politik, der laves. Systemverden bliver dermed styrende for samfundet og er med til at sætte retningslinjerne for samfundets normer (Nørager 1995:189; Habermas 1997:409). Denne proces, hvor systemverdens formålsrationalitet overtager dele af livsverdens kommunikative rationalitet, kalder Habermas for *systemverdenens kolonisering af livsverdenen*. Vi forstår koloniseringen af livsverden ved, at systemverden tager udgangspunkt i livsverden til at udforme principper og indsatser, hvorved systemverden systematiserer principperne fra livsverden for at kunne bruge dem i konkrete sammenhænge. Helt konkret tager systemverden noget fra livsverden og konkretiserer det ved blandt andet at sætte det på

formel og tænke formålsrationalitet ind i det. Problemet ved denne proces opstår ved, at systemverden tager udgangspunkt i majoritetens livsverden, samtidig med at de indsatser og principper, som systemverden producerer, udbredes til hele befolkningen. Den sidste del af befolkningen, hvis livsverden adskiller sig fra majoriteten, får dermed indsatser baseret på en livsverden, som ikke passer på deres egen. Et eksempel herpå argumenterer vi for kunne være indsatsen *Housing First*, som er målrettet personer i hjemløshed. *Housing First* er en helhedsorienteret indsats med fokus på bolig og social støtte, som består af to trin: at opnå egen bolig samt derefter at få støtte i egen bolig (Benjaminsen et al. 2017). En indsats som denne vil som forklaret være skabt ud fra en forståelse af, hvad majoriteten i samfundet opfatter som almindelige behov i deres livsverden, eksempelvis det at have et tag over hovedet eller det at være i arbejde. Udfordringen opstår dog ved, at de personer, indsatsen er målrettet, ikke nødvendigvis har samme behov og livsverden. Selvom de fleste mennesker stræber efter eksempelvis at have et hjem eller et arbejde, så betyder det ikke nødvendigvis, at man stræber efter nøjagtig den samme form for hjem. Vi forstår det således ved, at det er de personer, som er længere fra samfundets majoritet, som systemverden får sværere ved at rumme. Disse personer, argumenterer vi for, kunne være de enestående personer, hvorfor vi argumenterer for, at det er vigtigt at forstå deres livsverden, og hvad de ser som legitimt og gyldigt, for at kunne forstå hvad der giver dem mening og værdi. Dette kan, ud fra Habermas' forståelse, kun ske gennem den kommunikative handlen. Af den grund finder vi også inspiration i denne tænkning i vores epistemologi og senere vores metodiske overvejelser.

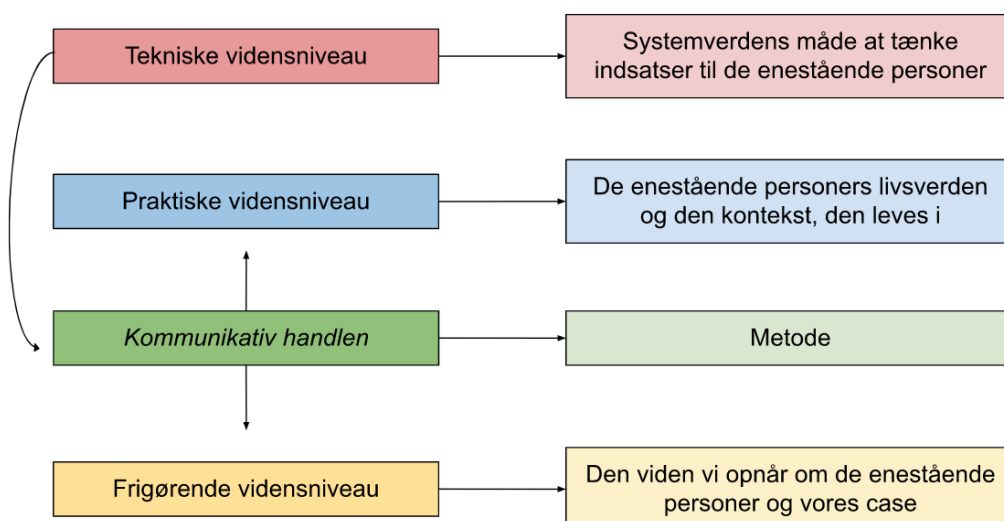
Vores epistemologi - Kommunikativ handlen og vidensniveauer

Til at forstå hvordan vi vil indsamle vores data, er vi inspirerede af Habermas' teori om *erkendelsesinteresser* og kommunikativ handlen, hvor disse vil danne rammen for vores epistemologi.

I Habermas' teori om erkendelsesinteresserne arbejder han med tre forskellige niveauer af erkendelsesinteresser, som handler om, hvad formålet med produktionen af viden er (Christensen 1994:31). De tre erkendelsesinteresser er opdelt i *den tekniske*, *den praktiske* og *den frigørende*. Habermas ser disse som tre former for måder at indsamle viden på, som hver især er bundet op på forskellige videnskaber, herunder naturvidenskab, humanisme og samfundsvidenskab. Vi vælger dog at bruge teorien på en anden måde, da vi vil bruge det som vidensniveauer og tre måder at tænke viden på. Her forstår vi de tre niveauer som tre lag, som vi sammen argumenterer for, kan give dybdegående og forskelligartet viden om vores case.

Dette da vi argumenterer for, at for at forstå vores case og hvad den kan bruges til, er vi nødt til at forstå alle dets lag.

Den tekniske erkendelsesinteresse er kendetegnet ved, at man undersøger objektivitet, tal og fakta (Christensen 1994:31; Thurén 2013:175). Vi ser denne som et vidensniveau, der repræsenterer systemverdens tankegang, som dermed bliver et vigtigt vidensniveau til at forstå den måde, som systemverden tænker indsatser til blandt andet de enestående personer på. Dette vidensniveau har betydning for vores ontologi, og den forforståelse vi tager med til feltet. Den praktiske erkendelsesinteresse er kendetegnet ved, at man undersøger sociale relationer (Christensen 1994:31; Thurén 2013:175). Vi ser denne som et vidensniveau, som repræsenterer livsverden og måder at forstå menneskets liv og betingelser på. Dette vidensniveau er vores dataindsamling, da det er ved dette niveau, at vi ønsker at forstå de enestående personers livsverden og den kontekst, den leves i. Den frigørende erkendelsesinteresse er kendetegnet ved at skabe mening og værdi, eksempelvis ved at afdække sammenhænge, som kan skabe et bedre samfund (Thurén 2013:175). Dette vidensniveau bliver bærende for vores analyse og konklusion, da det er her, vi forsøger at frigøre det, som vi har fundet og hermed løfte det op på et højere niveau. Vores epistemologi er mest synlig mellem det praktiske vidensniveau og det frigørende vidensniveau, da det er imellem disse, at vi opnår ny viden om vores case. Her argumenterer vi for at metoder, som lægger op til kommunikativ handlen, kan hjælpe os med at samle bedst mulig viden om de enestående personers livsverden og den kontekst, den leves i. Nedenstående figur illustrerer hvordan vi forstår og arbejder med de tre niveauer:

Som illustreret af figuren bliver den kommunikative handlen bindeleddet mellem det praktiske vidensniveau og det frigørende vidensniveau. Kommunikativ handlen består, som tidligere nævnt, af en sproglig kommunikation, hvor man gennem kommunikationen forsøger at opnå en fælles forståelse (Christensen 1994:32; Nørager 1995:195). Det handler dermed om at konfrontere en andens livsverden, og at man i denne konfrontation får en ny fælles forståelse (Christensen 1994:32). Begrebet bruges på den måde, at vi anvender det til at forstå de enestående personers livsverden (det praktiske vidensniveau), hvor resultaterne af denne forståelse bliver anvendt til at konkretisere og perspektivere vores viden, i et perspektiv på hvad der giver mening og værdi for de enestående personer (det frigørende vidensniveau).

Habermas tillægger samtalen en stor værdi i at opnå forståelse af andres livsverden, men beskriver ikke, hvorvidt livsverden kun er en persons indre livsverden, eller om det også handler om den kontekst, livsverden leves i. Konteksten tillægger vi en stor værdi for at forstå alle dele af livsverden. Af den grund er vi mest inspireret af den kommunikative handlen i forhold til at forstå de enestående personers livsverden, mens vi er åbne for at skulle bruge andre metoder til at undersøge den kontekst, som livsverden leves i.

Reparativ kritik

I forlængelse af vores ontologi og epistemologi, som er inspireret af Habermas' teori og den kritiske teori, vil vi her beskrive, hvad vi tænker, at undersøgelsen kan bruges til. Hvor den traditionelle kritiske teori lægger op til at beskrive og afsløre uretfærdigheder i et samfund, vil vi i vores undersøgelse tænke ud over dette og beskrive, hvad man kan se af positive ting, som kan bruges som en form for løsningsperspektiv (Monrad & Grünfeld 2017:131). Klassisk kritisk teori er indenfor denne videreudvikling blevet kritiseret for at fokusere for meget på at afsløre uretfærdigheder og så herigennem at lade løsningerne være op til de forurettede (Monrad & Grünfeld 2017:133). Her fokuserer denne videreudvikling på, at kritisk teori også skal fokusere på løsninger og dermed også fokusere på det positive (Monrad & Grünfeld 2017:134). Vi argumenterer for, at ved at tage udgangspunkt i de enestående personers livsverden og den kontekst den leves i, gennem en Habermas-forståelse af hvad en livsverden er, så opnår vi en indsigt i, hvordan man kan skabe værdi og mening for disse personer. Af den grund er vores undersøgelse ikke kun kritisk i forhold til, hvordan vi som samfund forstår denne gruppe, og at det er vigtigt at forstå deres livsverden, men vi fokuserer også på det positive i denne gruppes livsverden og derigennem, hvad der giver dem værdi og mening. Det reparative kritiske element spiller derfor en rolle i forhold til undersøgelsens fokus, men vil også komme

til udtryk i vores beskrivelse af, hvad undersøgelsens resultater kan bruges til. Den reparative kritik bliver derfor en tilføjelse til vores inspiration i den kritiske teoretiske tradition.

Vores eksplorativt induktive casedesign

Da vores problemformulering består af to dele, peger dette i retningen af, at der kan være flere måder, hvorpå vi skal undersøge vores case. Dette lægger op til et meget eksplorativt forskningsdesign, hvor vi har mulighed for at undersøge delene og helheden af den case, vi undersøger, nemlig de enestående personers livsverden og den kontekst, den leves i, som er Sydhavn. Vi har dermed valgt at kalde vores forskningsdesign for *et eksplorativ casedesign*.

I specialet er vores forskningsdesign inspireret af *casedesign*, da vi argumenterer for, at vores undersøgelse er en case på en måde at tænke alternative former for værdi- og meningsskabelse for enestående personer, som er knyttet til et bestemt område med blandede aktører. Et casedesign er kendetegnet ved, at man fokuserer på et bestemt forskningsfelt eller fænomen, som man undersøger i dybden (Brinkmann & Tanggaard 2015:498; Riis 2005:160). Her tager vi udgangspunkt i Sydhavn som et inkluderende fællesskab med fokus på de enestående personer. Vores casestudie består af to dele: et fokus på de enestående personer samt et fokus på Sydhavn som miljø og sted. Vi arbejder derfor med et beskrivende casedesign, da vi ikke er styret af bestemte teoretiske teorier, men i højere grad forsøger at beskrive de elementer og dele, som kendetegner de enestående personers livsverden, og som kendetegner Sydhavn. Vores inspiration i Habermas' teori er derfor rammesættende og er med til at skabe vores forventninger til stedets betydning, samt hvorfor det er interessant at undersøge netop denne case. For at vores casedesign skal passe bedst muligt på vores undersøgelse, har vi valgt at lade os inspirere af den induktive tilgang. Den induktive tilgang er særlig brugbar i vores tilfælde, fordi vi arbejder med et casedesign og gerne vil gå eksplorativt til vores empiri (Andersen 1999:36). Det betyder, at vi blandt andet vil gå til undersøgelsen uden et fokus på et teste teori, men derimod lade empirien være styrende. I praksis betyder vores eksplorativt induktive tilgang, at vi hele tiden har haft en meget åben og nysgerrig indstilling til feltet. Dette eksempelvis i vores valg af casedesignet, som vi har forsøgt at udforme, så vi bedst muligt kan forstå delene og helheden af de enestående personers livsverden og Sydhavn som miljø. Af den grund er vi ligeledes åbne i vores valg af metode og herigennem at bruge flere metoder sideløbende. Derudover er vi åbne for at ændre metoderetning undervejs, som vi får indsamlet

data, hvis det tyder på, at andre metoder kan indfange data mere hensigtsmæssigt. Det er i forlængelse heraf, at vi er særlig eksplorative i vores forskningsdesign. Overordnet set arbejder vi med et single casesdesign, da vores fokus er på Sydhavn, og de unikke elementer der findes her (Andersen 1999:144). Vi tænker, at det er muligt at finde områder, der minder om Sydhavn, men argumenterer også for, at Sydhavn har særegne elementer, som gør Sydhavn til en unik case. En anden ting, som kendetegner casesdesign, er elementet om tid, i forhold til om man går tilbage i tiden eller blot undersøger casen i et nutidigt perspektiv. Da vi er interesseret i både de enestående personers livsfortællinger men også livsfortællingen om Sydhavn, er vi retrospektive i vores design. Det betyder, at vi er tilbageskuende, og derfor er interesserede i at indsamle information om alt der sker op til nutiden. Her kan en udfordring være recall bias, som handler om, hvorvidt det er muligt at genkalde sig det, der er sket tidligere (de Vaus 2001:127). Da vi er interesserede i livsfortællinger, argumenterer vi dog for, at dette ikke bliver en så stor udfordring, da det handler om en historie, som er bundet op på deres egen personlige erindring. Selvom der er risiko for, at det kan blive en udfordring, så argumenterer vi for, at vi ved at få helheden i deres livsfortællinger, får et nuanceret billede af, hvad der kendetegner deres og Sydhavns livsfortælling. Vi argumenterer hermed for, at vi gennem dette design højner vores interne validitet, særligt da vi har mulighed for at opnå meget information om vores enkelte case og de elementer, vi undersøger gennem vores problemformulering (Brinkmann & Tanggaard 2015:498). I følgende afsnit vil vi beskrive vores metodiske proces og herunder forklare, hvordan vi har indsamlet data, samt om de valg vi har truffet undervejs.

Metode

Inden vi går i dybden med de metodiske tilgange vi har anvendt i specialet, vil vi først og fremmest beskrive vores samarbejde med Forening Gadeliv, da dette har været altafgørende for processen. Som en del af samarbejdet med Forening Gadeliv lavede vi en kontrakt, hvor vi formulerede nogle opgaver i fællesskab, som vi som frivillige i Forening Gadeliv kunne hjælpe med. Disse var:

- Daglige gøremål i samarbejde med Gadelivs medarbejdere, frivillige og andre med tilknytning til Gadeliv, herunder portrætter af PovertyWalk guider.
- Deltage i arbejdsfællesskaber med ansatte og enestående personer med det sociale frikort, herunder PantForPant, PovertyWalk, SydhavnsPedeller, Aktive naboskaber og Skraldecaféen.
- Være med til at arrangere og deltage i nabomøder.

- Hvad parterne ellers kan aftale, som giver mening i sammenhængen.

Disse aktiviteter har også haft betydning for vores metode, da vi gennem deltagelse har haft mulighed for at lave feltarbejde og observere samt tale med de enestående personer i området. Det frivillige arbejde og samarbejdet med Gadeliv har dermed fungeret som en form for gatekeeper til de enestående personer og aktører i området. Som en del af at indgå i et samarbejde med Gadeliv har vi tænkt over den betydning, det kan have for specialet, særligt i forhold til om det ville påvirke den data, vi har kunnet indsamle. Dette argumenterer vi dog for ikke at have haft den store betydning, andet end at vores synsvinkel og videre veje ud i Sydhavn har været med udgangspunkt i Gadeliv. Derudover har vi brugt arbejdsopgaverne som indgangsvinkel, men har herudover adskilt det fra selve dataindsamlingen, så disse ikke påvirkede hinanden. Eksempelvis har vi lavet portrætter af foreningens guider, som også er enestående personer, hvorved vi i forbindelse med at lave portrætter har kunne spørge den enkelte guide, om de ville deltage i vores speciale. Af den grund har vi skabt gennemsigtighed for de enestående personer og aktører i Sydhavn, i forhold til hvornår vi har ageret som frivillige, og hvornår vi har lavet dataindsamling til specialet. Gennem vores tid som frivillige i Gadeliv har vi haft mulighed for at indsamle meget forskellige data, og det har vi valgt at gøre på to måder, nemlig gennem feltarbejde og gennem samtale som metode. Disse metoder vil vi beskrive herunder.

Feltarbejde

Den første metode, vi vil beskrive, er feltarbejde. I vores feltarbejde spiller samarbejdet med Forening Gadeliv som nævnt en særlig rolle, da det bliver det ståsted, vores feltarbejde arbejder ud fra. Her har Gadeliv givet os en lokal synsvinkel ind i feltet samt bidraget med nogle forskellige roller, vi har kunne træde ind i, som har gjort feltarbejdet muligt (Hastrup 2015). Dette har gjort det muligt at skabe kontakt til de enestående personer og aktørerne for efterfølgende at kunne lave samtaler med dem. Vi vil i dette afsnit beskrive, hvad feltarbejde er og efterfølgende den måde, vi har brugt det på. Denne del er opdelt i to faser, da vi undervejs har revurderet måden, vi har brugt metoden på.

Feltarbejde er en metode, som anvendes, når man ønsker en meget åben tilgang til et felt, hvor man samtidig er interesseret i at få øje på alt det, der foregår mellem menneskene i feltet. Her har vi valgt at arbejde med metoden gennem deltagerobservation, som er kendetegnet ved, at man som forskere deltager i de aktiviteter, der foregår i feltet samt generelt opholder sig i og oplever feltet (Szulewicz 2015:83). Gennem feltarbejdet og deltagerobservationen er det muligt

både at få en forståelse af de enestående personer og aktører, som er i feltet, men det er også muligt at få indblik i miljøet og området (Hastrup 2015:62). Dette hænger godt sammen med specialets fokus, hvor vi både er interesseret i de enestående personer og aktører, men også Sydhavn som miljø. Da feltarbejde er en meget flydende metode, som kan tage mange former, særligt også i forhold til den undersøgte case, er det vigtigt at beskrive de overvejelser og tanker, man gør sig undervejs (Hastrup 2015:56). Vores arbejde med feltarbejdet som metode består af to faser, som vi vil beskrive herunder.

Den første fase af vores feltarbejde har primært handlet om at få en grundlæggende forståelse for feltet. Af den grund startede vi første fase ud med at deltage i de forskellige arbejdsfællesskaber, som Gadeliv har, vi spiste frokost med aktørerne i Gadeliv og opholdt os generelt i foreningens lokaler og i området. Som afslutning på hver dag, har vi skrevet feltnoter ned om hver aktivitet, som vi i løbet af dagen deltog i. Her har vi altid prioriteret at få skrevet feltnoterne ned lige så snart, aktiviteterne var færdige, for at få skrevet så mange detaljer ned som muligt, samtidig med at mindske at det skulle blive en rekonstrueret beretning (Szulevicz 2015: 92). Af den grund har vi også valgt at notere os alt, vi har oplevet, eksempelvis konkrete ting såsom fakta om aktiviteten, men vi har ligeledes også noteret beretninger og vores egne indtryk af aktiviteten (Szulevicz 2015:96). Vores første tanke med feltarbejdet var at bruge det til relationsdannelse med de enestående personer og aktører. Af den grund var vi meget eksplorative og åbne i udførelsen af metoden. Senere har vi fundet en måde, hvorpå feltarbejdet har fået en mere central rolle for dataindsamlingen. Denne første fase har vi primært brugt til at fornemme feltet og herigennem få en forståelse for, hvordan vi bedst kan indsamle data. Anden fase af feltarbejdet har derfor været mere fokuseret mod dataindsamling.

Feltarbejdets anden fase har bestået af at fokusere på Sydhavn og at forstå det miljø, som findes her. Af den grund har vi brugt feltarbejdet ved at deltage i forskellige aktiviteter, herunder arbejdsfællesskaberne SydhavnsPedellerne og PovertyWalks samt Nabomøder. Her har vi gået rundt med de enestående personer samt deltaget i møder med Sydhavns aktører, hvortil vi har nedskrevet forskellige feltnoter. Udover disse har der også været en stor grad af uformelle aktiviteter, som vi mere eller mindre spontant har deltaget i. Disse har ligesom i den første fase drejet sig om frokost med medarbejderne fra Gadeliv og spontane møder med enestående personer eller aktører. Disse uformelle aktiviteter har vi fået adgang til ved blot at være til stede enten i Gadelivs lokaler eller i Sydhavn generelt. Gennem de uformelle aktiviteter har vi forsøgt at danne os et billede af hverdagen i Sydhavn, og de har været essentielle for at kunne mærke stedets stemning og rytmer. De feltnoter, som feltarbejdet har givet, er af to forskellige

typer. På den ene side har vi fulgt med SydhavnsPedellerne og de forskellige guides fra Gadeliv rundt i området, hvor vi har noteret deres fortællinger om dem selv, samt de fortællinger de havde om området. Derudover har vi deltaget i de forskellige møder, som på den ene eller anden måde har omhandlet dele af eller hele Sydhavn. Feltnoterne tænker vi kan bruges som supplement til de enestående personers livsfortællinger, men også til at beskrive Sydhavn ud fra de enestående personer og aktørernes perspektiv. Da den viden, vi har fået gennem feltarbejdet, ofte har været uformelle samtaler, korte interaktioner, observationer af guidede ture, har vi ikke haft mulighed for at komme i dybden med mange af de elementer, som de enestående personer og aktører har fortalt os om. Af den grund har vi valgt at inddrage en anden metode, som vi har brugt til at få et mere dybdegående indblik i de enestående personers livsfortællinger samt deres og aktørernes fortællinger af Sydhavn.

Samtale som metode

Den interviewform, vi har valgt at bruge i specialet, er som tidligere nævnt meget inspireret af den kommunikative handlen, hvor samtalen er helt central. Vi vælger at kalde metoden for samtale frem for interview, da der er tale om en langt mere uformel og ustruktureret interviewform (Brinkmann & Tanggaard 2015:34-35). Eksempelvis adskiller denne sig fra andre interviewformer, hvor forskerne i højere grad stiller formelle eller strukturerede spørgsmål, mens interviewpersonerne besvarer disse. Vi argumenterer for, at samtale som metode er meget givende i forhold til at opnå dybdegående viden om de enestående personer og Sydhavn, særligt da denne metode fordrer en mere naturlig interviewform. Derudover kan samtale som metode hjælpe med at opnå en følelse af tryghed og tillid mellem os som forskere og den interviewede. Dette argumenterer vi for kan bidrage til mere ærlige og åbne samtaler. Som en central del af vores inspiration af den kommunikative handlen har vi haft til formål at opnå en fælles forståelse for de enestående personers livsverden under hver samtale. Det har haft den betydning, at vi har forholdt os meget åbne og nysgerrige i samtalsituationen, blandt andet ved at have formuleret temaer fremfor en egentlig interviewguide. Disse er:

- Egen livsfortælling
- Hjælp og behov
- Sydhavn som miljø

Disse temaer tager udgangspunkt i vores forforståelse af feltet. Det er således de forståelser, vi som forskere tager ind i samtalen med de enestående personer og aktører. De første to temaer har været særligt vigtige i forhold til vores samtaler med de enestående personer. Her har vi ladet samtalerne være meget præget af, hvad de enestående personer selv har ville fortælle,

men har altid startet med: “vil du fortælle om dig selv?”. Dette har ofte medført en lang livsfortælling, hvor vi har forsøgt at forstyrre mindst muligt og bare lyttet. Herefter har vi fokuseret mere på tema to, hvor fokus har været på, hvilke behov de selv har og hvilken hjælp de gerne ville have, hvis de helt selv kunne vælge. Dette har været essentielt for os, da det har åbnet op for at forstå, hvad der giver de enestående personer værdi, og hvad der er meningsfuldt for dem. I forlængelse heraf har det været muligt at komme ind på nogle spørgsmål om Sydhavn. Tema tre har derfor ofte været afslutningen på vores samtaler med de enestående personer, mens det har været det primære tema i vores samtaler med aktørerne. Fokus har her været på, hvad Sydhavn kan og hvilken betydning det har haft, at alle aktørerne er samlet hernede, samt hvilken forståelse de enestående personer og aktørerne har af naboskabet i området. I forbindelse med aktørsamtalerne har vi desuden fået dem til at fortælle om det sted, som de er tilknyttet. Ved at komme rundt om alle disse temaer, har vi fået et indblik i de enestående personers livsfortælling samt fortællinger om de forskellige steder i Sydhavn og hermed også Sydhavn generelt. For både samtalerne med de enestående personer og aktører er en vigtig pointe, at vi som forskere har været en aktiv del af samtalen. Selvom vi har valgt at give plads til, at de enestående personer og aktørerne har kunne fortælle deres egne oplevelser og tanker, så har vi ligeledes undervejs givet udtryk for vores egne. Ofte har samtalerne været præget af, at både de enestående personer, aktørerne og os som forskere har funderet eller undret os over noget, som vi så har diskuteret sammen. Her har vi optaget den del af samtalen, hvor vi har talt om temaerne, mens diskussionerne ofte har fundet sted efter optagelserne er stoppet. Det har virket til i mange af samtalerne, at diskussionerne har været mere frie, når optagelserne sluttede, da rammerne har været mere uformelle og trygge, når det ikke er blevet optaget.

Samtalerne og de efterfølgende diskussioner argumenterer vi for, har været med til at skabe en bedre forståelse for alle involverede. Herudover argumenterer vi for, at dette også er med til, at vi kan opnå en fælles forståelse og herigennem forstå hinandens livsverden, hvorfor man ligeledes her kan se vores inspiration i den kommunikative handlen. I forhold til selve afholdelsen af samtalerne, er langt de fleste blevet afholdt i Forening Gadelivs opholdsrum, hvilket generelt er et sted, hvor folk sidder og slapper af, hygger sig og taler sammen. Her har vi været særlig bekymret for, om det ville være forstyrrende for samtalerne, da det er et åbent sted med gennemstrøm af mennesker og generelt meget liv og støj. Dette har dog ikke virket til at påvirke de enestående personer eller aktører, men har måske i højere grad bidraget til en mere naturlig og afslappet stemning. Man kunne af den grund argumentere for, at vi har højn

vores økologiske validitet (Andersen 2010:106). Dette har vi også forsøgt ved at lade de enestående personer og aktørerne bestemme, hvor de helst vil afholde samtalerne, for at skabe så trygge og for dem naturlige rammer som muligt.

Da vores formål med samtalerne har været at indsamle viden om de enestående personers livsfortællinger og Sydhavns livsfortælling, så kunne man også have brugt metoden biografisk narrativ metode. Dog argumenterer vi for, at samtale som metode har givet os nogle andre muligheder i forhold til den data, vi har fået. Dette særligt ved, at vi ikke kun har haft formålet at indsamle viden om livsfortællingerne, men at vi også har ladet det være op til de enestående personer og aktører at styre, hvad de gerne vil tale om. Derudover argumenterer vi for, at samtalerne har skabt naturlige rammer og gjort det muligt for os at opnå en fælles forståelse med deltagerne, ved selv at spille en rolle i samtalsituationen. Af den grund argumenterer vi for, at samtale som metode har været meget brugbar i forhold til at indsamle data. Selvom vi har valgt at bruge samtale som metode til at indsamle data, er vi stadig meget inspireret af den biografisk narrative metode. Vi argumenterer for, at denne metode er særlig brugbar rent analytisk, hvorfor vi har valgt at finde inspiration i denne metode i vores analyse af de enestående personers livsfortællinger. Hvordan vi er inspireret af den biografisk narrative metode rent analytisk, vil vi beskrive i afsnittet "analysestrategi".

Etik og samtykke

Da de enestående personer, som vi undersøger, er personer, som er i en sårbar position, har vi hele tiden haft et fokus på, at vi vil tage hensyn til dem i dataindsamlingen. En stor del af litteraturen om enestående personer lægger vægt på, at det er vigtigt at bedrive sensitiv og følsom forskning, da det er mennesker, der i forvejen på mange måder er ramt af livet (Jacobsen et al. 2002:232). Her lægges der blandt andet vægt på, at man som forsker skal tilpasse sine metoder til gruppen, samt at ens metodiske fremgangsmåde af natur vil blive meget fleksibel, da ens informanter kan ændre sig fra den ene dag til den anden (Jacobsen et al. 2002:238). Overordnet kommer litteraturen derfor ind på, at man skal være opmærksom på, at man kan komme til at yde symbolsk vold på målgruppen, da de kan have svært ved at gennemskue konsekvenserne ved at svare på nogle spørgsmål. Derudover beskrives det i litteraturen, hvordan forskeren kan påvirke feltet blot ved at være til stede. Her kan det være forstyrrende, når man som forsker træder ind i andres livsverden, hvorfor man som forsker skal være opmærksom på sin fremtræden i og undersøgelse af feltet (Jacobsen et al. 2002:233). Vi har været meget opmærksomme på disse etiske elementer, særligt inden vi gik ud i feltet. Dog

havde vi, modsat hvad der beskrives i litteraturen, også en lidt anderledes oplevelse af, hvad det betyder at være forstyrrende for deres livsverden. Et eksempel på dette kunne være, at vi spurgte en aktør, om vi måtte tale med nogle enestående personer, som opholdt sig i deres forening. Her fik vi at vide, at det ville være forstyrrende og uhensigtsmæssigt. Senere faldt vi tilfældigvis i snak med en enestående person, som diskuterede situationen med os, og kaldte det for misforstået omsorg, at vi ikke måtte tale med folk. Her beskrev hun, at de enestående personer er personer, som har meget på hjertet, og som meget gerne vil fortælle. Hertil sagde hun, at “vi kan jo bare sige nej eller afvise, hvis vi ikke vil snakke”. Derfor handler det om at være opmærksom på sin rolle som forsker, men samtidig at man ikke skal se disse personer som svage og ureflekterede, og på den måde tale ned til dem. Det handler i højere grad om at være forstående overfor en eventuel afvisning og derudover spille efter deres regler. Vi oplevede flere gange at få revurderet vores forståelse af de enestående personer, og hvorvidt man skulle have forbehold i undersøgelsen.

Da vi først gik til feltet, havde vi blandt andet flere overvejelser i forhold til vores brug af samtale som metode. Her var vores forforståelse af de enestående personer, at det var individer med ofte traumatiske fortællinger, hvorfor vi skulle være meget varsomme, når vi spurgte ind til deres liv og særligt tidligere liv. Vi var bekymrede for, om de overhovedet ville fortælle og gå i dybden med deres livsfortællinger, da det måske ville være for ubehageligt for dem. Dette viste sig blot at være vores forforståelse, da de fleste, vi har talt med, har været meget åbne om deres liv og gerne har ville fortælle. Undervejs var der dog nogle ting, som vi blev opmærksomme på, blandt andet at deres egen fortælling om deres liv ofte ikke er kronologisk, samt at dele af fortællingen ofte ikke bliver fortalt færdig, før de springer videre til det næste. Dette adresserer mange af de enestående personer selv og håber på vores forståelse for, at det bare er sådan, de gør. Selvom mange gerne ville fortælle om deres liv, så har det også flere gange handlet om at fange dem på det rigtige tidspunkt. Da det ofte er følsomme fortællinger, så har det virket til, at man skal være i det rette humør, før man vil dele ud af den del af sit liv. Dette har vi selvfølgelig respekteret og blot sagt, at de kan finde os, hvis de får lyst alligevel. Af den grund har det været muligt for os at få både kortere og længere fortællinger om de enestændes liv. I forbindelse med samtalerne er det naturligvis vigtigt at få samtykke fra de involverede. Her har vi haft nogle udfordringer, især i forhold til den måde vi selv er vant til at indsamle samtykke på. Inden og ved starten af samtalerne har vi altid sat informanterne ind i anonymisering, at de kan trække samtykket tilbage og at det bliver optaget. Dette så de har været klar over, hvad de gik ind til. Vi har forsøgt at få et skriftligt samtykke fra alle

informanter, men for nogle særlige tilfælde har det været umuligt. Her er det vigtigt at påpege, at der i disse tilfælde ikke har været tale om at informanten ikke samtykker, men derimod at informanten finder idéen om at underskrive en samtykkeerklæring latterlig eller overflødig, da vedkommende “stoler på, at vi ikke bruger det til noget dumt”. Derfor har vi i disse tilfælde altid fået et mundtligt samtykke, når det skriftlige samtykke ikke har været muligt. Alt i alt argumenterer vi for, at vi undervejs i specialet har forsøgt at gøre alt for, at både de enestående personer og aktører er blevet sat ind i, hvorfor vi har opholdt os i området, hvad samtalerne og observationerne bruges til samt hvem vi som forskere er, for at skabe en så gennemsigtig proces som muligt.

Data og behandling af data

Vores feltarbejde endte med at vare fra d. 1. marts 2023 til 1. maj 2023, med i alt 25 dage brugt i Sydhavn på dataindsamling. Helt konkret har vi haft 10 observationsdage samt 11 interviewdage, mens vi derudover har haft 4 dage, hvor vi blot har opholdt os i området og observeret mere uformelt. Datamæssigt er vi endt med 17 forskellige feltnoter, herunder 8 feltnoter om enestående personer samt 9 feltnoter om aktører, hvor alle feltnoter har indeholdt viden om dem selv og Sydhavn. Herudover har vi afholdt 19 forskellige samtaler, som alle er optaget. Her har 5 af disse været med enestående personer, mens 14 har været med aktører. Af de enestående personer, som vi har talt med, er det en tendens, at de alle har en form for tilknytning til Forening Gadeliv. Det er ikke personer i den hårde kerne af misbrug, udsathed og udstødelse, men er folk, som tidligere har været en aktiv del af det. Dette kan have betydning for vores eksterne validitet, og hvorvidt det er muligt at generalisere deres fortællinger til andre enestående personer i Sydhavn. Dog argumenterer vi for, at disse personer har nemmere ved at reflektere, på den ene side over livet som enestående person og på den anden side over hvordan man kommer ud af misbrug, udsathed og udstødelse. Dette er også noget, som er blevet nævnt af flere af de enestående personer, som beskriver, at de har nemmere ved at samle sig om deres fortælling nu, da de ikke længere er i misbrug, udsathed og udstødelse. Da de derfor kender begge sider af livet som enestående person, argumenterer vi for, at det er den bedste gruppe at tale med i forhold til at forstå de enestående personers livsverden. Af aktørerne har vi afholdt samtaler med følgende fra området: Foreningen Gadeliv, herunder Sydhavnspejlerne, Pant for Pant og PovertyWalk, SAND, Værestedet, Naapiffik, Skraldecaféen, Foreningen Kulbroen, Foreningen Sydhavn, Reuse, Danske Bank, De Nye Naboer, samt De Kreative Aktører. Ved at have spurgt så mange forskellige aktører fra

Sydhavn, har vi også højnet vores eksterne validitet. Overordnet har vi fået livsfortællinger fra 7 enestående personer. Derudover indeholder alle datakilder fortællinger om Sydhavn. I bilag 1 ses en oversigt over vores data samt en logbog, hvor vi beskriver de forskellige dage, hvor vi har været i feltet.

Da vi har indsamlet data på to forskellige måder, gennem henholdsvis feltarbejde og samtaler, er vi endt med to forskellige former for data. Af den grund har vi gennemarbejdet disse to datakilder på to forskellige måder. Feltnoterne har vi valgt at gennemskrive for herefter at gennemgå og opdele dem i temaer, som er inspireret af de temaer, vi har brugt i forbindelse med afholdelsen af vores samtaler. Således har temaerne været: “baggrund”, “hjælp” og “Sydhavn”. Det første tema handler om livsfortællingen om den person, som feltnoten omhandler. Hermed er alle de noter, som omhandler personens baggrund og livsfortælling, blevet placeret under dette tema. Det næste tema omhandler de elementer, som personen har beskrevet som værende meningsfuldt eller værdifuldt for dem. Dette kunne eksempelvis være det meningsfulde i arbejdsfællesskaberne at kunne få et hjem eller at få noget at spise. Det sidste tema omhandler Sydhavn. Her har vi placeret alle de noter, som på den ene eller anden måde relaterer sig til Sydhavn og miljøet. Det kan både være beskrivelser af områdets dele, men kan også være fortællinger om stedets ånd, eller hvad der ellers gør Sydhavn meningsfuldt. Udover de tre kernetemaer, har der også i nogle feltnoter været andre ting, som har været interessante, men som ikke lige har kunne placeres under et eller flere af de tre temaer. Af den grund har vi i nogle feltnoter lavet nogle andre temaer, som har kunne indfange disse noter. De forskellige temaer skal bruges i analysens dele, både til at beskrive de enestående personers livsfortællinger, men også til at beskrive Sydhavns livsfortælling.

Vores anden datakilde er de optagede samtaler. Disse har vi valgt at transskribere for nemmere at kunne bruge dem i vores analyse. For at sikre gennemsigtighed og højne reliabiliteten i specialet vil vi her beskrive vores transskriberingsproces. Derudover har vi vedlagt transskriberingerne i anonymiseret form i bilaget, så det er muligt at se de fulde transskriptioner. Vi har valgt ikke at lave en “ord for ord transskribering”, da vi argumenterer for, at livsfortællingerne er nemmere at forstå, hvis selve teksten er skrevet mere flydende og forståeligt. Af den grund har vi valgt at omforme transskriberingerne til formel skriftsprogstil, og fjerne eksempelvis “øh” og når vi bruger anerkendende “ja’er”, hvis det er forstyrrende for sætningerne (Kvale & Brinkmann 2014:239). Derudover argumenterer vi for, at denne form for transskribering giver mest mening i denne sammenhæng, da vi analyserer fortællingen om dem selv og Sydhavn, og derfor ikke laver en sprog- eller konversationsanalyse (Kvale &

Brinkmann 2014:240). Dermed sagt, har vi ikke ændret betydningen af sætningerne eller på nogen måde ændret i fortællingerne. Både feltnoterne og transskriberingerne indgår i analysen og har betydning for alle dele heri.

Analyselstrategi

Tidligere har vi beskrevet, hvordan vi i vores forskningsdesign er inspirerede af den induktive tilgang samt casestudie, og hvordan dette har haft en betydning for vores design og metode. I analysen er vi ligeledes inspirerede af den induktive tilgang og dennes måde at tænke analysestrategi på. Den måde, vi har taget inspiration i den induktive tilgang i analysen, handler om, at vi først har gennemgået vores data, og derefter har forsøgt at forklare det, vi finder, ud fra teori (Birkler 2005:69). Helt overordnet har vi analyseret vores data på to forskellige måder, da vi arbejder med en todelt problemformulering. Den første del handler, som tidligere nævnt, om de enestående personer, hvor vi har taget inspiration i den biografisk narrative metode. Her har vi haft en naturlig interesse for biografisk narrative metoder, da vi arbejder med livsfortællinger. Livsfortællinger forstår vi som den fortælling, der går tilbage i tiden, og derfor både handler om barndom, ungdom og voksenlivet med. Denne inspiration i metoden har dog ikke påvirket den måde, vi har udført vores dataindsamling på, men har derimod i højere grad præget, hvordan vi vil håndtere og analysere livsfortællingerne efterfølgende. Vi har valgt at lade os inspirere af den tematiske måde at lave biografisk narrative analyser på (Torbenfeldt & Andersen 2017:275). Her har vi identificeret de vigtigste temaer for fortællingen, for derefter at lave en samlet fortælling for hver enkelt enestående person. Af den grund har vi forsøgt at skabe en kronologisk livshistorie ud fra hver enestående persons livsfortælling. Dette har vi gjort ved at skabe et overblik over de begivenheder og hændelser de enestående personer fortæller om, samtidig med at vi forsøger at finde frem til de punkter i livsfortællingen, som skiller sig ud. I forbindelse med det har vi fokuseret meget på begrebet *vendepunkter*, som har været med til at give os en idé om, hvordan og hvornår begivenheder og hændelser skiller sig ud. Et vendepunkt skal forstås som usædvanlige hændelser eller skæbnesvangre øjeblikke, som får en mærkbar og central betydning for interviewpersonens livsfortælling (Glavind Bo et al. 2016:197-198). Med udgangspunkt i den kronologiske livshistorie og vendepunkter har vi derfor valgt at lave en tematisk biografisk narrativ analyse, hvor vi har haft fokus på det tematiske omdrejningspunkt i livsfortællingen. Det betyder, at vi har haft fokus på, *hvad* de enestående personer fortæller, frem for hvordan eller med hvilket formål det fortælles. Den anden del af problemformuleringen handler om Sydhavn som sted og miljø, og her har vi

ligeledes lavet en tematisk analyse, dog uden at være biografisk narrativ inspireret. Dette har vi gjort, fordi vi havde en interesse i at gå så åbent til vores data som muligt, og se hvilke temaer der opstod, når vi læste det igennem. For os har vores induktive inspiration således handlet om at gå åbent til vores data, uden at være påvirkede på forhånd af teoretiske forståelser og hypoteser, men i stedet lade datamaterialet tale for sig selv, og så efterfølgende kigge ind i, om det lægger op til interessante teoretiske forklaringer. Derudover argumenterer vi for, at den induktive analysestrategi også hænger rigtig godt sammen med både vores anvendte metoder, som er meget åbne og eksplorative, samt den form for data, vi har indsamlet, der er casespecifik. Vi argumenterer for, at vores udgangspunkt i det eksplorative casestudie styrker vores valg af en induktiv tilgang til analysen, da det gør, at vi får nemmere ved at overkomme nogle af de udfordringer, som den induktive tilgang normalvis kritiseres for. Her tænker vi særligt på det, der kaldes *induktionsproblemet* (Birkler 2005:71). Induktionsproblemet handler om, at man ved brug af den induktive tilgang generaliserer ens resultater ud til andre lignende kontekster og sammenhænge, uden at være helt sikker på, at ens resultat er endegyldigt rigtigt. Dette, da man ikke kan være helt sikker på, at det næste man finder, ikke adskiller sig fra ens nuværende resultater. Denne udfordring hjælper vores eksplorative casestudie os udover, da vores formål med undersøgelsen ikke er at generalisere de enestående personer og Sydhavn som case ud til andre lignende cases, men i højere grad er at lære af vores case og hvad den kan. Vi undersøger derfor, hvilke elementer der er i casen, frem for at forsøge at generalisere disse elementer ud. I den forbindelse ønsker vi at bruge analysen til at komme frem til en beskrivelse af, hvad der kendetegner de enestående personers livsverdener samt hvordan de enestående personer og aktører beskriver Sydhavn.

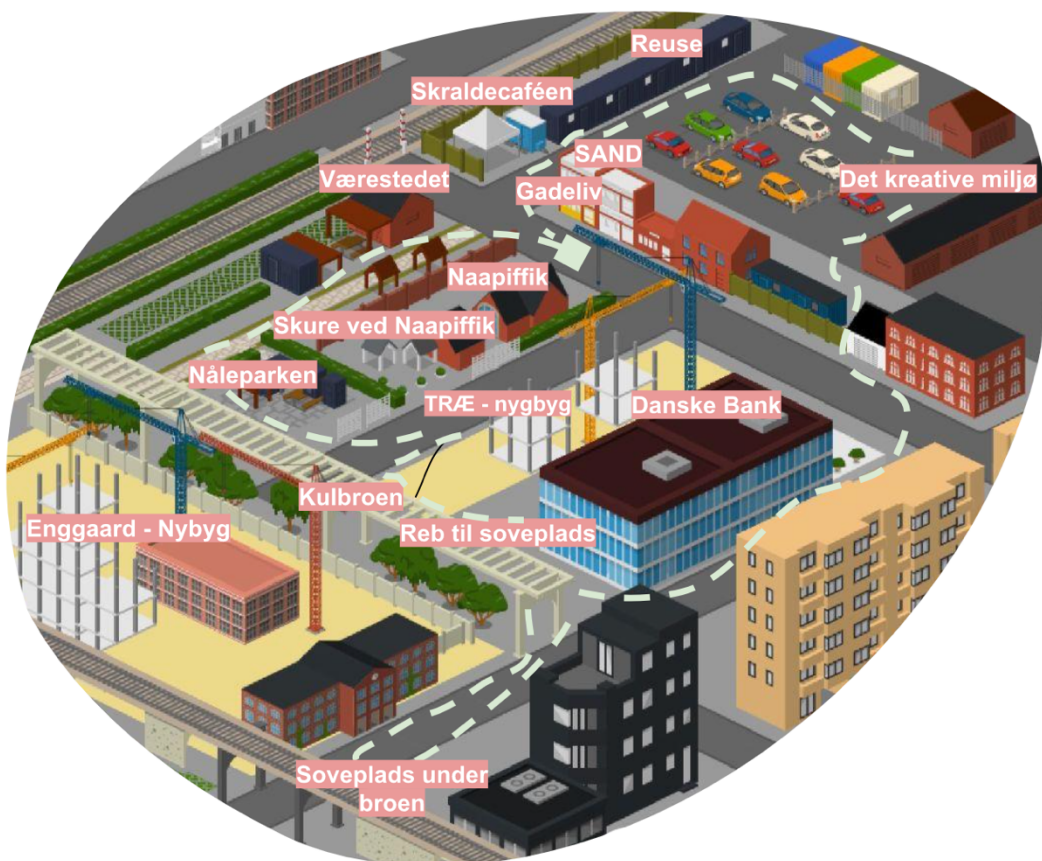
Analyse

Analysen i dette speciale vil bestå af flere forskellige afsnit, som kan opdeles i to forskellige analysedele, som skal svare på vores todelte problemformulering. Den første del fokuserer på de enestående personer, der opholder sig i Sydhavn. Her er tale om et større analyseafsnit, hvor vi fokuserer på at forstå, hvem det er, som bruger Sydhavn. Dette gør vi gennem en deskriptiv analyse, der tager udgangspunkt i syv forskellige informanternes livsfortællinger. I analysens anden del vil vi beskrive de forskellige elementer, som vi har fundet gennem vores tid i Sydhavn. I dette afsnit vil vi analysere det, som er dukket op i fortællingerne om Sydhavn, når vi har observeret eller snakket med de enestående personer og aktører i området. I hvert af disse analysedele vil der være en opsamling til sidst, som samler op på de vigtigste tråde i afsnittet.

Afslutningsvis i analyseafsnittet vil vi sætte analysens hovedpointer op mod nogle forskellige teoretiske perspektiver, som vi argumenterer for, kan forklare nogle af de pointer, som vi finder. Forud for analysens dele, vil vi starte med at præsentere Sydhavn og de forskellige aktører, som er placeret i området. Her vil vi tage læseren med på en gåtur gennem området.

En gåtur gennem Sydhavn

I dette afsnit vil vi føre læseren gennem Sydhavn og dets mange aktører. Turen er lavet på baggrund af et interaktivt kort over Sydhavn, som vi har udarbejdet løbende gennem specialets dataindsamling. Kortet findes på vores hjemmeside: www.sydhavnaarhus.com.

Ovenstående kort illustrerer vores egen vej gennem Sydhavn, og de mange aktører vi har haft kontakt til gennem vores feltarbejde og tid i Sydhavn. Vi vil nu give læseren et indblik i, hvordan det er at gå rundt i Sydhavn, hvordan stederne er placeret i forhold til hinanden rent geografisk samt hvordan Sydhavn opleves for de enestående personer. Den stiplede linje illustrerer ruten for gåturen, hvor vi i nedenstående fortælling har valgt at fokusere på nogle udvalgte områder. Vores fortælling er baseret på de fortællinger, vi har fået ved at tale med de enestående personer og aktører.

Turen gennem Sydhavn starter i midten af Jægergårdsgade i Aarhus, hvor Foreningen Gadelivs lokaler ligger. Gadeliv ligger lige overfor Værestedet og Naapiffik, og i samme bygning ligger SAND og Stenbroens Jurister. Gadeliv delte oprindeligt lokaler med Værestedet, men valgte i 2021 at flytte over på den anden side af vejen, hvor

SydhavnsPedellerne allerede hørte til. Formålet med Gadeliv er at skabe et godt møde mellem det “nye Sydhavn” og det etablerede Sydhavn, samt at skabe forskellige arbejdsfællesskaber for de enestående personer i Sydhavn. Grundlæggende har Gadeliv sat forskellige arbejdsfællesskaber i søen, herunder SydhavnsPedellerne, Poverty Walk og Pant for Pant. SydhavnsPedellerne består af enestående personer, som tre gange om ugen rydder op i området. PovertyWalk består af enestående personer, som laver guidede ture rundt i området, hvor de fortæller om deres liv. Pant for Pant er et projekt, hvor enestående personer kører rundt og indsamler doneret pant. Gadeliv står derudover også for Sydhavns Ambassadørkorps, som spiller ind i deres vision om at styrke naboskabet i Sydhavn. Udover disse har Gadeliv også en “Social Bank”, hvor foreningen agerer bank for nogle enestående personer i Sydhavn, da de ikke længere har mulighed for at have en konto i en almindelig bank.

Flere enestående personer fra Sydhavn fortæller, at der er et fællesskab omkring Gadeliv, og at det er en vigtig facilitator for meget af det fællesskab, man ser i Sydhavn. Gadeliv bliver for mange et omdrejningspunkt for deres hverdag, da det er her, de har deres sociale men også arbejdsmæssige tilknytning.

Lige ovenpå Forening Gadeliv og skråt overfor Værestedet ligger SAND. Fra deres vinduer kan man se hen til både nybyggeriet “TRÆ”, Naapiffik, Værestedet, opholdsstederne, osv. De har derfor et utroligt godt overblik med deres udsigt over en stor del af det udsatte miljø i Sydhavn. SAND er en brugerorganisation for personer i hjemløshed, som

har det formål at afskaffe al hjemløshed i Danmark. Som en aktør fortæller det, så er det en ambitiøs målsætning, som de arbejder hen imod i det daglige arbejde ved blandt andet at fokusere på at oplyse og vidensdele med politikere og kommuner. At SAND er en brugerorganisation betyder, at kontoret i Aarhus, udover de to ansatte, består udelukkende af frivillige. Kravet for at være frivillig går på, at man enten er aktiv eller tidligere hjemløs. Det er derfor en vigtig pointe, at SAND også fungerer som et arbejdsfællesskab, hvor enestående personer får lov til at bruge deres livserfaringer til noget konstruktivt og positivt. En aktør fra Sydhavn fortæller, at SAND ikke kunne ligge et bedre sted, end hvor det gør i dag. De ligger helt tæt på målgruppen, og det gør, at SAND har en tæt kontakt til og et godt overblik over de enestående personer i området, samt gør, at et samarbejde med bl.a. Gadeliv, Værestedet eller Skraldecaféen er nemmere i hverdagen.

Lige overfor både Gadeliv og SAND ligger Værestedet. Værestedet i Sydhavn er en meget vigtig aktør for mange af de enestående personer i Sydhavn. Værestedet var tidligere placeret et andet sted, men rykkede ned til Sydhavn for “der kunne de

(enestående personer, red.) være i fred, og der kunne de ikke genere nogen andre.” En aktør fortæller, at Værestedet er en kommunal varmestue i sådan en klassisk forstand. Alle kan komme ind, det er et anonymt sted, der bliver serveret gratis mad tre gange om dagen, de kan hjælpe med værktøjer (nåle, kanyler og sprit). De kan også hjælpe med tøj, man kan få et bad, komme på toilettet, man kan få en lur og man kan se lidt fjernsyn. Det er altså et sted, som kan bruges til en del ting. Dette gør også, at mange af de enestående personer ser Værestedet som noget helt specielt, som de er meget glade for. Værestedet er desuden ramme for en masse fællesskab blandt de enestående personer, og rummer også en masse hjælp til den store og forskellige gruppe. Selvom mange er glade for at komme på Værestedet, så er der en del af dets brugere, som er i stor udsathed. Dette medfører blandt andet konflikter, og det kan være nødvendigt at give karantæne. Derudover kan det være hårdt at være medarbejder her, da man skal håndtere mange ting. En vis mængde rummelighed er nødvendig.

Bag Værestedet og hen mod Nåleparken findes en del forskellige udendørs opholdssteder, hvor mange af de enestående personer befinder sig i løbet af dagen. Her er der plads til at sidde ved borde- og bænkesæt samt i små skure. Lige netop dette område

kan godt føles utrygt, blandt andet fordi man kan føle, at man trænger sig på. Her er det vigtigt at understrege, at der aldrig er sket noget for os, når vi er gået gennem området, det er blot en følelse, vi har haft. Ved opholdsstederne er der forskellige opdelinger i grupper, hvor en enestående person fortæller, at det blandt andet er det stof, du indtager, der er med til at bestemme, hvilken bæk du hører til.

Som et skjult helle, ligger Nåleparken omme bag Naapiffik og Værestedet. Hvis man følger stien mellem de to væresteder og går forbi de udendørs opholdssteder bag ved Værestedet, så kommer man til en lille sti ind til venstre - og det er herinde, Nåleparken ligger. Nåleparken består af to toiletter og et overdækket terrasseområde, hvor der er borde- og bænkesæt. Idéen med Nåleparken er, at stofmisbrugere skal have

et helle i byen, hvor de lovligt kan indtage ulovlige stoffer, uden at blive forstyrret af nogle. Selvom der ikke oprindeligt har været en bestemt intention om, at kun nogle stoffer skulle kunne tages i Nåleparken, så fortæller mange enestående personer, at det er et område, hvor hårde stoffer såsom heroin og kokain indtages. Der er også delte meninger om Nåleparken, særligt hvorvidt dette "helle" er en god eller dårlig ting. En enestående person fortæller, at det er godt, at man kan tage sine stoffer i fred samt uden at påtvinge andre synet af det, som det tidligere har været tilfældet. En anden fortæller, at en udfordring er, at når alle stofmisbrugerne er samlet ét sted, så lærer pusherne også, at de kan sælge stoffer dér.

Går man væk fra Nådeparken finder man ved siden af nybyggeriet “TRÆ” værestedet Naapiffik. Naapiffik er et grønlandsk værested drevet af Kirkens Korshær, som har grønlandere i udsathed som sin målgruppe. Både aktører fra Naapiffik og de enestående personer fortæller om de uformelle regler, som Naapiffik

har. En af disse er, at det koster penge at få mad, men har man ingen penge, så får man selvfølgelig stadig mad. En enestående person fortæller, at der er en uskreven regel om, at man ved Naapiffiks skure ikke tager hårde stoffer, men at man sagtens kan drikke en øl og ryge hash. Inde hos Naapiffik er der en vis skepsis over deres placering i Sydhavn. Hvor flere andre aktører i området er glade for deres placering i Sydhavn og mener, at det gør det nemmere for enestående personer at få hjælp, så giver den store koncentration af enestående personer Naapiffik nogle udfordringer. Dette specielt da deres målgruppe er grønlandere og ikke alle enestående personer. Det bliver derfor sværere for dem at målrette deres indsats og aktiviteter til blot dem. Selvom Naapiffik har disse udfordringer, så nævner en aktør derfra, at de stadig til dels samarbejder med blandt andet Gadeliv, Værestedet og Skraldecaféen. Også indenfor i Naapiffik er der et stort fællesskab blandt deres brugere, hvor de fleste, men særligt de faste, kender hinanden.

På en lidt anden placering, bag både Naapiffik, Danske Bank og nybyggeriet “TRÆ”, ligger Kulbroen. Kulbroen er en kulturinstitution med tilhørende forening ved navn “Kulbroens venner”. En aktør fra Sydhavn fortæller, at Kulbroens formål er at skabe koblinger og knudepunkter mellem de mange aktører i Sydhavn, både som området er nu, men også det fremtidige område som påvirkes af de nye byggerier. Et eksempel på en kobling de forsøger at

lave, er når de laver events, såsom fredagsbar, suppeaften, tiltænkt de enestående personer og koncerter. En vigtig pointe er, at kulturinstitutionen faciliterer de forskellige events, men ikke selv står for dem. Det er derfor forskellige barer og kunstnere, som anvender Kulbroens placering og lokaler til events. Man kunne desværre tænke det som en skjult perle, der ligger omme bag byggerierne, også fordi vi ikke hører om dem fra de enestående personer.

Når man generelt går rundt i Sydhavn, ser man en masse forskellige byggepladser. Et af de byggerier som er under opførelse, ligger mellem Kulbroen, Danske Bank, Naapiffik og Nåleparken. Her bygger Kilden og Hindby “Danmarks højeste træhus”, som er et hybrid højhus bygget i blandt andet træ og genbrugsmaterialer. Fra dette træhus

vil det være muligt at se over på Værestedet, Gadeliv og SAND. Længere mod nord bliver der også bygget. Her bygger A. Enggaard på ni forskellige byggegrunde, hvis bygninger blandt andet kommer til at huse VIA University College og Train. Fælles for de nye bygninger er, at de bliver placeret i et Sydhavn under forvandling, og det skaber en del utryghed for de nuværende brugere og aktører i Sydhavn. Selvom det er skrevet ind i udviklingsplanen for området, at der skal være plads til enestående personer, så har mange aktører og brugere sine tvivl. så kommer derned, så har de forholdt sig til det. For at imødekomme dette har Rune Kilden blandt andet deltaget i et nabomøde for at tale med træhusets nye naboer. Han fortæller herunder, at det, at træhuset kommer til at ligge tæt på Værestedet, ikke er noget, de lister rundt med, men tværtimod noget de råber højt om. De håber, at når folk så kommer derned, så har de forholdt sig til det.

Når man går rundt omkring i Sydhavn, kan man opdage nogle alternative sovesteder, som de enestående personer gør brug af, når de lever i hjemløshed. På billedet til venstre ses et lille hul under Kulkransbroen i Sydhavn, som ligger tæt på Kirkens Korshærs ungeherberg og Danske Bank. Flere enestående personer fortæller, at man kan klemme op til tre personer ind i hullet,

som så har ly for natten og et gemmested. Dog skal man være varsom med at sove her, for det er ikke sikkert, at du kan komme ud igen om morgenen. En enestående person fra Sydhavn fortæller en historie, hvor nogle enestående personer blev fanget inde i hullet, da bromesteren låste lemmen til hullet. Dette resulterede i, at personerne var fanget derinde hele dagen, indtil de blev fundet. På billedet længst til højre ses et andet alternativt sovested, denne gang et reb, som hænger ned af siden på den gamle Kulkransbro. Dette sovested ligger lige ved siden af Kulbroen. En enestående person fra Sydhavn fortæller, at man bruger rebet til at klatre op af kulbroen for at sove på toppen. Vedkommende fortæller, at det er et sikkert sted at sove både om sommeren og om vinteren, da man kan hive rebet op efter sig, og derfor undgå at blive tisset på, eller at der bliver sat ild til ens sovepose.

Ved en af indgangene til Sydhavn ligger Danske Bank. Selvom man kan argumentere for, at Danske Banks virkelighed ligger langt væk fra de enestående personer i Sydhavn, som opholder sig længere nede af vejen, så er der faktisk tale om et samarbejde. En aktør fra Sydhavn fortæller, at "SydhavnsPedellerne" fra Gadeliv har et tæt arbejdsamarbejde med

Danske Bank, hvor SydhavnsPedellerne gør rent uden for og rundt om bygningen. En aktør fra Sydhavn fortæller også, at SydhavnsPedellerne lidt efter lidt har skabt en bedre tone mellem de enestående personer og Danske Banks medarbejdere, hvilket ifølge aktøren handler om, at de enestående personer viser, at de også kan arbejde og hjælpe området, frem for eksempelvis

bare at “smide nåle over det hele”. En anden aktør fra Sydhavn fortæller ligeledes, at Danske Bank lader til rigtig gerne at ville samarbejde med brugerne af Sydhavn og de andre aktører, men at de blot ikke tager det primære initiativ. En anden aktør, som minder meget om Danske Bank, er Jyllands-Posten, som også ligger i Sydhavn. Jyllands-Posten har ligesom Danske Bank et samarbejde med SydhavnsPedellerne.

Når man går videre fra de alternative sovesteder og forbi Danske Bank, kan man gå ind på den gamle slagterigrund bagved Gadeliv og SAND. Her finder man en central del af Sydhavn, som i daglig tale kaldes “det kreative miljø”. En aktør fra Sydhavn fortæller:

“Jeg har ladet mig fortælle, at der er 100 CVR-nummer i det der... Det vil også sige, der er 100 firmaer, ikke? Det er jo vanvittigt. Jeg ved ikke hvordan de opgør det. Men det viser, at det er

jo både designere og arkitekter og malere og alle mulige, bare derovre, ikke?” Går man over og banker på døren til nogle af de kreative aktører i Sydhavn, fortæller de, at alle kender alle. De lægger vægt på, at der er en rummelighed i området, men at de ellers ikke lægger så meget mærke til det udsatte miljø. Dog fortæller de, at de er opmærksomme på at det kreative og det udsatte miljø er i samme bås, da de er i tvivl om deres fremtid i området, nu der bygges så meget. I det kreative miljø finder man blandt andet: Knuds Kiosk, Tiny Office, kunstateliet, værksteder, Frontløberne, Lydhavnen, lydstudier, Teater Fluks og meget andet.

Når man står ved indgangen til det kreative miljø, kan man se over til både Skraldecaféen og Reuse. De ligger begge skråt overfor Gadeliv, og vi er derfor tilbage, hvor vi startede gåturen. Disse to aktører er blandt dem, som lægger

særlig meget vægt på bæredygtighed. Billedet til venstre er af Skraldecaféen. I dag samarbejder

caféen med fødevarebanken og 20 supermarkeder i Aarhus, som leverer overskudsmad til Caféen. Det betyder, at Caféen i dag laver gratis mad til 50-100 mennesker til frokost kl 12. Derudover udleverer de gratis råvarer til interesserede kl 14, hvor man kan komme og fylde en mælkekasse. En aktør fra Sydhavn fortæller: *“Det er fedt at være frivillig hernede. Man bliver afhængig af det. Man er en del af et fællesskab.”* Ved siden af Skraldecaféen ligger Reuse med sine midlertidige og farverige containerbygninger. En aktør i Sydhavn fortæller, at formålet med Reuse er at være en genbrugsstation, som skiller sig ud fra de andre i Aarhus. Dette særligt fordi, at man ved Reuse meget gerne må gå ind og tage de ting, man finder - det er faktisk hele konceptet. Aktøren uddyber, at de hver dag får ca. 1,5 tons nye ting fra de andre genbrugsstationer i Aarhus, som så bliver sat ud i de forskellige containere, hvor alle aarhusianere så kan komme og “skralde” helt gratis. Derudover deltager Reuse i både Aarhus Festuge og Northside Festival og holder desuden åbent hver tirsdag, hvor der bliver afholdt kreative værksteder, hvor alle er velkomne. En enestående person fra Sydhavn fortæller: *“Du kan sgu få det hele dernede”* og uddyber med, at du som aarhusianer kan gå ned til Reuse og møblere praktisk talt hele din lejlighed eller dit hus helt gratis.

Delkonklusion: En opsamling på gåturen

Formålet med gåturen gennem Sydhavn var at illustrere hvor stort og komplekst et område, det i virkeligheden er, og være med til at give læseren et bedre overblik over denne kompleksitet. Som vi lægger op til i gåturen, er Sydhavn fyldt med mange forskellige aktører og enestående personer, som alle fortæller positive og negative ting, både om de forskellige steder i området og Sydhavn generelt. I det næste afsnit vil vi dykke længere ned i, hvad det er for nogle enestående personer, som bruger Sydhavn.

Hvem er de enestående personer i Sydhavn?

I dette afsnit er vores formål at beskrive de enestående personer, som opholder sig i Sydhavn. Det er derfor et forsøg på at forstå, hvad det er for nogle brugere, der gør brug af miljøet i Sydhavn, samt hvad der kendetegner dem. Analysens resultater skal bruges til at besvare første del af problemformuleringen.

I denne analysedel tager vi udgangspunkt i 5 samtaler og 2 feltnoter. Personerne er blevet anonymiseret, så det ikke er deres rigtige navne, der fremgår i analysen. I nedenstående illustration ses de 7 personer samt nogle af deres karakteristika, herunder alder, tilstand, beskæftigelse og hvilket arbejdsfællesskab, de indgår i. Denne illustration er blot for at give et

overblik over personerne, mens vi i efterfølgende analyse vil lave en kort fortælling om hver af de enestående personers livsverden.

Kevin	Knud	Bent	Thomas	Peter	Bea	Morten
						
30'erne	50'erne	50'erne	40'erne	30'erne	50'erne	60'erne
Misbrugende	Clean	Clean	Clean	Clean	Clean	Clean
Kontanthjælp	Førtidspensionist	Førtidspensionist	Førtidspensionist	Førtidspensionist	Ikke oplyst beskæftigelse	Folkepensionist
SydhavnsPedel	Guide	Hus Forbi sælger	Guide	Guide	Guide	Guide
Guide		Guide	Hus Forbi sælger	Pant for Pant		

Kevin - Vigtigheden i fællesskabet

Den første enestående person, hvis fortælling vi vil fortælle, er Kevins. Kevins fortælling er præget af en meget ustabil barndom med misbrug helt tæt på. Både Kevins mor, mormor og morfar havde alle forskellige typer af misbrug, og hans forhold til hans far var nærmest ikke eksisterende. Kevin fortæller: *“Og jeg har ikke set min far i 15 år eller sådan noget, fordi han frøs mig stille og roligt ud af familien”*. Kevins skolegang var også en hård tid, og han måtte kæmpe med mobning og kun få venner i sin omgangskreds. Selv beskriver Kevin det som en følelse af at være totalt isoleret og som en svær tid. Vendepunktet i Kevins fortælling kom, da han begyndte at ryge hash. Han fortæller selv, at hashen fungerede som en adgangsbillet til et fællesskab, som han ikke havde været en del af før. Han uddyber, at der ikke var tale om et gruppepres, da gruppen først kom efter hans misbrug begyndte. Generelt fylder fællesskab en stor del i Kevins fortælling og må siges at være centralt i hans livsverden. Selvom fællesskabet også er skabt af en fælles interesse i misbrug, så beskriver Kevin, hvordan fællesskabet også har holdt ham ud af det hårde misbrug, her siger han: *“Altså folk, der giver lidt kontakt og giver en sofa at være i, det er sådan noget, der har fået mig til aldrig at hoppe ud i det hårde i hvert fald”*. Men selv her har Kevin en klar grænse, når det kommer til typen af fællesskab. Det handler om at have det, som Kevin beskriver som kammerater. Med dette mener han relationer, men ikke nære relationer, for de nære relationer kan nemt skuffe. Kevins fællesskab består derfor af kammerater, og mange af dem finder han i Sydhavn. Her siger han: *“Der er ikke noget arbejde til mig i dag, men når man først er her (Sydhavn, red.), så møder man den ene og den anden og så er der pludselig gået en time mere”*. Udover dette forklarer Kevin, at man skal

passe på med at dømme narko- og hashomaner for hurtigt. Han fortæller selv, at hans brug af hash fungerer som selvmedicinering, da han både har kronisk depression og autisme. Her uddyber han, at når man taler om og har fordomme om folk, der tager stoffer, så er det vigtigt at huske på, at: *“måske er det, det eneste som virker”*. Et omdrejningspunkt i Kevins livsverden tyder således på at være fællesskab, men også hvor stor betydning synet på misbrugerne har for deres eget selvbillede.

Knud - Kontrol over eget liv

Den anden enestående person, hvis fortælling vi vil fortælle, er Knuds. Knuds fortælling er præget af en meget rebelsk og urolig ungdom. Som ung havde Knud, som mange andre unge i 80'erne, svært ved at finde et arbejde. Dette resulterede i, at han blev en del af punkmiljøet, og det ungdomsoprør, som det symboliserede. Som Knud selv fortæller: *“Hvis I (samfundet, red.) ikke vil have os, så vil vi heller ikke have jer”*. Selvom Knud fortæller, at han i punkmiljøet fandt et fællesskab, så uddyber han, at dette ikke varede ved:

“Det viste sig jo også at være ret hult, det fællesskab, det virkede som et fantastisk sammenhold i starten, og det var det jo også på en eller anden måde, lige indtil den enkelte var tilpas presset”.

I kraft af sin plads i punkmiljøet begyndte Knud at tage stoffer, da hans venner også gjorde det. Det kulminerer for Knud i et heroinmisbrug, som varer i godt 10 år. En helt central del af hans fortælling om sit misbrug er, at man dengang ikke hørte om, at folk blev clean. Han fortæller selv, at det først var da 12-trins programmerne fra USA begyndte at blive udbredt i Danmark, at der kom en egentlig vej ud af stofmisbrug. 12-trins programmerne bliver derfor vendepunktet i Knuds fortælling, da det er gennem disse 12 trin og fællesskabet blandt andre, der var på vej ud af misbrug, at han fandt sin vej ud af misbruget som 32-årig. Selvom Knud i dag er i 50'erne og har været clean i mange år, beskriver han sig selv som selvdestruktiv af natur:

“Jamen det er bare mig, hvis jeg slipper tøjlerne fuldstændig og giver los, jamen, så er det mig selv, der står der (blandt stofmisbrugerne red.). Fordi den bor inde i mig, og den skal holdes øje med, den skal holdes i snor, den skal holdes i ave. Fordi ellers så sidder jeg også bare i den ultimative destruktion.”.

Af samme grund er 12-trins programmerne stadig meget vigtige for Knuds livsverden: *“Jeg har stadigvæk mine 12-trin, jeg kan bruge til at håndtere mit liv”*. Knud fortæller, at 12-trinsprogrammerne grundlæggende bygger på, at man kan spejle sig i andre, som har stået i samme situation. Om det fortæller han:

“Det er der, hvor jeg har den her forståelse. Jeg kan sige hold kæft, men jeg kejler rundt i det samme og det samme. Så er der en, der siger, det kender jeg godt, jeg kommer over det her. Eller jeg gjorde sådan og sådan, og så fik jeg det løst.”

Et tydeligt omdrejningspunkt for Knuds livsverden tyder således på vigtigheden i at tage og opretholde kontrollen over sit eget liv, samt vigtigheden i at kunne spejle sig i ligesindede.

Bent - Selv en misbruger kan være et ordentligt menneske

Den tredje enestående person, hvis fortælling vi vil fortælle, er Bents. Bents fortælling starter i barndommen, hvor han voksede op i et middelklassehjem med to arbejdende forældre. Senere i Bents barndom måtte hans far opsige sit job, og faren begyndte herefter at drikke. Det første vendepunkt i Bents liv kommer, da han melder sig til militæret og bliver udstationeret. Bent giver udtryk for, at det var en hård oplevelse for ham, og at tingene ikke helt var det samme efter det. Som 25-årig begyndte Bent på stoffer. Selv fortæller han om startskuddet til misbruget: “Nysgerrighed. Nysgerrighed (...) jeg startede jo, fordi jeg mødte en dame, som tog stoffer. Jeg tror, det er derfor, jeg blev så nysgerrig”. I 22 år levede Bent i misbrug og i flere perioder i hjemløshed. Denne del præger en stor del af hans livsverden, som også består af meget viden om, hvordan man overlever i hjemløshed. Derudover er Bent meget bestemt i sin holdning til, hvordan man bør opføre sig, også selvom man er misbrugende. Her fortæller han blandt andet:

“(...) jeg gider ikke at have noget med de mennesker at gøre, som render rundt og laver pis hele tiden. Det gør jeg virkelig ikke. Jeg håber bare folk, de kan huske en for noget godt, i stedet for at det kun er lort (...) For jeg er et ordentligt menneske”.

Dette element fylder meget, når man taler med ham og han pointerer blandt andet: “at man godt kan rydde op efter sig selv, selvom man er misbruger”, samt “at man er et ussel menneske, hvis man sælger stoffer til mindreårige”. Bent har været clean i snart 10 år. En god ven gav ham “et spark i røven” og sørgede for, at han kom i behandling. Venner fylder meget i hans fortælling, og det er vigtigt for ham at have folk omkring sig. Bent fik efter flere år i hjemløshed tildelt en bolig, men havde kun lyst til at være der om aftenen. Her fortæller han: “Det der med, at jeg kan sidde der dagligt, det kan jeg ikke. Jeg er nødt til at have de her venner omkring mig. De er de eneste, jeg kender. Jeg har brug for dem”. Som en sidste del af hans fortælling pointerer Bent, hvor vigtigt det er at se de enestående personer som individer. Eksempelvis er vejen ud af misbrug lige så forskellig som de enestående personer selv er. I Bents livsverden er der tre omdrejningspunkter, nemlig at være et ordentligt menneske, fællesskab og individualitet.

Thomas - Vigtigheden af ens arbejde

Den fjerde enestående person, hvis fortælling vi vil fortælle, er Thomas'. Thomas' fortælling handler både om sin barndom, ungdom og voksenliv, men hvor alle disse forskellige faser er præget af ustabilitet og en følelse af ikke at passe ind eller blive accepteret, hverken af sine forældre, skolen eller arbejdspladser. En vigtig del af Thomas' fortælling er sit arbejdsliv, som startede allerede dengang, han var 16 år. Selv fortæller han om sine første år på arbejdsmarkedet:

“Da jeg startede på arbejdsmarkedet, der var der ikke noget, der hed "Arbejds miljølov". Så jeg gik og smurte blymønje (maling der er ulovligt i dag, red.) og terpentin og alt muligt indånding og ting og sager på mig selv. (...) Ja, det var noget voldsomt noget dengang der”.

Thomas' arbejdsliv er generelt præget af stor variation og mange forskellige jobs som blandt andet sømand, turistbuschauffør, montør og andet forefaldende arbejde. Selv giver Thomas udtryk for, at andre ikke altid ser hans erfaring som positiv: *“”Nøj, hvor er du ustabil” siger den ene. Jeg siger ”Jeg har sgu da bare prøvet en hel masse”*”, og han uddyber selv, at hans mange forskellige jobs har hjulpet ham med at holde sig under radaren for at have kontakt med jobcentret, som andre i hans omgangskreds i stedet har været ude for. Men Thomas' arbejdsliv ændrer sig, da han bliver 40 og får sig en uddannelse som industritekniker, hvor han får arbejde på en arbejdsplads, som han er rigtig glad for. Desværre sker der det, at Thomas bliver afskediget under en fyringsrunde efter lidt tid. Som en del af sin fortælling om sine mange forskellige jobs ligger også historier om arbejdsskader, blandt andet sine knæ og tinnitus, men også et underliggende misbrug af både alkohol og hash. Her fortæller Thomas:

“Fra jeg var 16 til jeg var 29, der røg jeg hver dag. (...) Og så fra 29 og femten år frem der holdt jeg. Og var også gift i den periode”.

Thomas fortæller, at hans stofmisbrug bare “skete af sig selv”, da han fandt ind i et fællesskab. Efter han blev skilt, vendte han tilbage til vestkysten og det gamle liv, som var præget af stoffer og alkohol. I dag er Thomas førtidspensionist og bor i Aarhus i sin egen lejlighed. Han har sin hund, og arbejder som guide i Gadelivs PovertyWalks og sælger Hus Forbi. Selv fortæller han, at han er gået i behandling for sit stofmisbrug, og har været clean de sidste syv måneder, samtidig med at han har været ude af sit alkoholforbrug i 7 år. Han fortæller, at han til at starte med følte sig ensom i Aarhus og i miljøet omkring Sydhavn, men at hans arbejde som guide har hjulpet:

“Altså det første år, her i Aarhus, har jeg følt mig ensom. Her også. (...) Som en gæst. Ikke anerkendt. Og det så hjulpet mig at lave det der guide der. (...) Komme ind i fællesskabet på den måde der. I stedet for at være den hashryger, der står heromme. Og har en flot cykel”.

Som citatet giver udtryk for, så handler omdrejningspunktet i Thomas’ livsverden i høj grad om identiteten ved at arbejde, samt om vigtigheden i at være accepteret af andre og at være med i et fællesskab.

Peter - Sådan overlever du i hjemløshed

Den femte enestående person, hvis fortælling vi vil fortælle, er Peters. Denne fortælling er præget af mange skift, konflikter med politiet og en stor mængde livserfaring fra en tid i hjemløshed. Peters fortælling starter med, at han bliver anbragt udenfor hjemmet, da han er 15 år gammel. Hans mor kunne ikke håndtere ham. Da han bliver 18, starter livet på egen hånd, og det var måske lidt for tidligt, hvis man spørger Peter: *“Nu kan vi (kommunen, red.) spare en masse penge og så giver vi ham en lejlighed. Nu kan du klare dig selv. Nej, jeg kan ikke, jeg er ikke anderledes end i går”*. Peter bor i egen lejlighed i noget tid, hvor han har mange venner på besøg. Det passer ham fint indtil den dag, hvor nogle af vennerne sætter ild til lejligheden. Her starter Peters liv i hjemløshed. Peter surfer fra den ene sofa til den anden, og må erkende undervejs, at hvis folk skal have lyst til at have en boende, så må man være en ordentlig husgæst. Det er gennem denne tid, at Peter finder fællesskab og netværk hos eksempelvis venner af venner, som han overnatter hos. En gennemgående ting i Peters fortælling er hans konflikter med politiet. Peter har været anholdt flere gange, da butikstyveri var hans måde at skaffe mad og smøger på. Efter flere år som sofasurfer får Peter en lejlighed og lader gerne venner overnatte. Da kommunen, med sine egne ord, ikke kan se ham komme ud på det almene arbejdsmarked, får han en førtidspension. Dette stopper ham dog ikke fra at arbejde, og Peter bliver meget engageret i Foreningen Gadeliv og arbejder både som guide, som chauffør i Pant for Pant og har hjulpet til med at lave et herberg. Arbejdet er noget, der giver ham værdi. Han siger blandt andet om arbejdet som guide:

“For nogle betyder pengene alt, og for andre er det mere den der med at få lov til at dele sin historie. Og så for nogle er det nærmest terapeutisk at gå turen (...) Her føler jeg at jeg får mere ud af det. Hvis bare en ud af 100 af dem, jeg går med, nogensinde får brug for eksempelvis råd om, hvordan man er en god husgæst, så man ikke ender på gaden, og de så gør det. Så er det det hele værd”.

Peters livsverden tyder på at være præget af mange forskellige fortællinger, men nogle omdrejningspunkter er hans store mængde livserfaring, både i kriminalitet og fra hans tid i hjemløshed. Derudover er hans livsverden præget af at have et stort netværk, og en trang til at gøre noget meningsfuldt og bruge hans erfaring til at hjælpe andre.

Bea - Et bekendtskab væk fra et bedre liv

Den sjette enestående person, hvis fortælling vi vil fortælle, er Beas. Beas fortælling starter hårdt ud, da hun i en tidlig alder stikker af hjemmefra og fra det hårde miljø i hendes hjem. På gaden finder Bea et fællesskab blandt andre, som ligesom hende har et hårdt liv. Det er i dette fællesskab at livet i misbrug begynder. Først er misbruget en del af fællesskabet og at være sammen med sine venner, men hurtigt tager det over og bliver det, som fylder mest i livet. Bea lever i flere år i hjemløshed og med et misbrug, som hele tiden skal plejes. Tyveri, prostitution og salg af stoffer bliver hendes måde at finansiere misbruget på. Bea fortæller, at hun altid gik pænt klædt, og med de højeste stiletter valsede hun rundt i byen. Jo pænere hun gik klædt, jo værre havde hun det indeni, og hun fortæller: *“jeg brugte mit ydre til at fremstå hård og fattet, men inderst inde havde jeg det skidt (...) hvis nogen havde spurgt mig, hvordan jeg havde det, var jeg brudt sammen”*. Efter mange år i misbrug befinder Bea sig en dag i Sydhavn, og her får hun hjælp. Særligt tilknytningen til Foreningen Gadeliv bliver et vendepunkt i Beas liv. Bea får hjælp til at komme i bolig, og ender med at flytte i bolig uden for Aarhus. Her fortæller hun dog, at fællesskabet er så vigtigt for hende, at det var svært at komme så langt væk fra alle, hun kender, hvor mange af dem opholder sig i Sydhavn.

Fællesskab har altid været en vigtig del af hendes liv, og når man går rundt med hende, så hilser hun på alle og alle skal også lige hilse på Bea. Selvom Bea har været ude af misbrug og hjemløshed i mange år, er hun stadig en del af miljøet, særligt miljøet i og omkring Sydhavn. Hun arbejder som guide i Gadelivs arbejdsfællesskab “PovertyWalk” og hjælper ellers til i Foreningen Gadeliv. Beas livsverden er præget af en hård livsfortælling. Dog er der positive elementer heri, særligt det store fællesskab og tegn på, at man kan vende sin fortælling, hvis man ender i det rigtige selskab.

Morten - Misbrug på trods af en tryk barndom

Den sidste enestående person, hvis fortælling vi vil fortælle, er Mortens. Mortens livsfortælling starter i barndommen, hvor han fortæller, at han er opvokset i Nordjylland, inden familien flyttede til København. Her fortæller han, at hans mor var sigøjner, og at hans far var mere forstående end andre forældre:

“Drengene havde aftalt, at så ville de tage deres slips af (til deres konfirmation, red.) mod systemet. De fik alle en lussing af deres fædre. Så blev det min tur (til at tage sit eget slips af, red.)... Min far sagde tillykke med konfirmationen, så tog han sit slips af og så gik vi”.

Mortens fortælling om sin barndom er modsat mange andre præget af tryghed og forstående forældre, og som han selv fortæller, er han *“vokset op i et hjem med klaver”*. Det første vendepunkt i Mortens livshistorie bliver familiens flytning til København, da han er 10-11 år, hvor han starter i 5. klasse. Han fortæller, at han var *“indflyttet fra landet til Vestegnen”* og at det var hårdt at blive en del af deres miljø. På trods af sin mere trygge barndom fortæller Morten, at han som 11-årig begynder som “hippie”, hvor han ryger hash, da det bliver hans måde at komme ind i miljøet i København på. Han fortæller at misbruget hurtigt tog fart, og at han som 15-årig røg hash og tog LSD hver dag. Det er med hash og alkohol, det starter, fortæller han: *“Det er de to farlige ting”*. Efter en periode med hash, LSD og alkohol fortæller han, at han blev en del af det hårde misbrugsmiljø gennem en kammerat. Morten fortæller selv, at han blev for nysgerrig på miljøet, og at *“efter tre dage, var jeg blevet afhængig af heroin”*. For Mortens fortælling kommer heroinmisbruget til at betyde meget for hans livshistorie. Han fortæller: *“20 år i narko, 24/7, var jeg i heroinmisbrug”*. Morten giver udtryk for, at det er en hård periode i sit liv, hvor han blandt andet blev syg, fordi han *“svømmede et sted, hvor der var brugte nåle, og blev stukket”*. Det, der bliver udslagsgivende for Mortens vej ud af misbruget, er hans barnebarn, og dette fungerer derfor som det andet vendepunkt i hans livshistorie. Morten fortæller *“at han (barnebarnet, red.) skulle aldrig se mig dum og skæv”*. I dag er Morten clean og bor i Aarhus, som han flyttede til for at være tættere på sin datter og sit barnebarn. Han kom til Aarhus for otte år siden, og ret hurtigt efter sin ankomst begyndte han både at gå PovertyWalks samt at gå med SydhavnsPedellerne. Han fortsætter ligeledes med at sælge Hus Forbi, som er noget han har gjort i mange år i København, inden han flyttede til Aarhus. Derudover er han gammel gadesanger og er nu folkepensionist, og som han selv siger, så er han kun *“sidst i 60’erne”*. Omdrejningspunktet i Mortens livsfortælling er præget af flere forskellige elementer, hvor både venskaber og familie fylder en del. Mortens livsverden tyder på at være meget præget af vigtigheden af sin familie, men også sin førstehåndserfaring med at ende i misbrug, på trods af en tryk barndom.

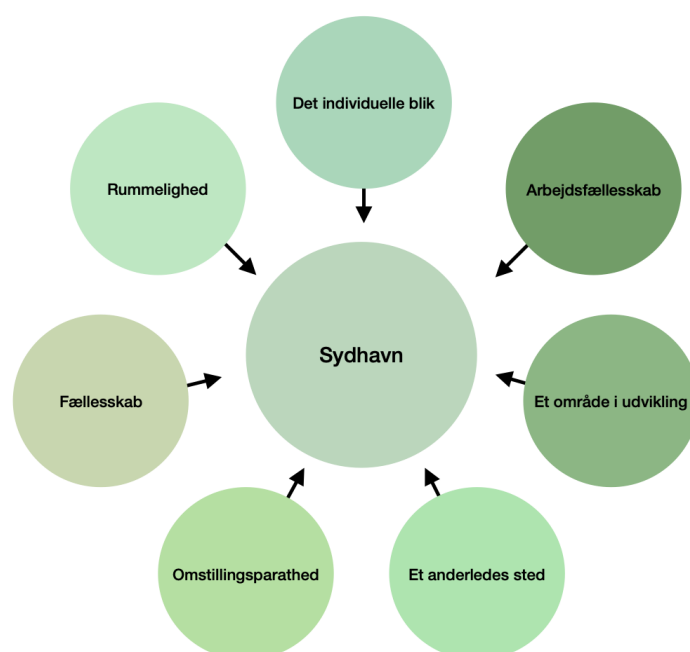
Delkonklusion: En opsamling på de enestående personers livsverdener

De mange fortællinger om de enestående personers forskellige livsverdener, giver os et unikt indblik i, hvem nogle af de forskellige personer, som bruger Sydhavn er. Det giver os et billede

af, hvilke forskellige livsfortællinger, der findes her. Mange af de enestående personer, som vi har talt med, har alle tidligere været i misbrug og/eller hjemløshed, hvorfor deres fortællinger giver et godt billede af, hvad der kan have betydning, når man forsøger at vende sin livsfortælling og komme ud af det. Selvom det er nogle meget forskellige livsfortællinger, så er der alligevel nogle elementer, der går igen. Den ting, som bliver nævnt allerflest gange er "fællesskab", både vigtigheden af et fællesskab, men også hvordan fællesskabet kan være katalysatoren for, at man er endt i misbrug og/eller hjemløshed. Mange af de enestående har haft en hård barndom og har søgt mod andre fællesskaber, hvor det er her, at de for første gang møder stoffer. Men selvom fællesskabet på den måde har været vejen ind i misbrug, så har det for mange også været vejen ud. Det er tydeligt i fortællingerne, at det har krævet en form for vendepunkt at komme hen mod vejen ud af misbrug. Vendepunkterne er meget forskellige og kan være alt fra nye bekendtskaber, en ubehagelig oplevelse eller et barnebarn. Hvad der efterfølgende har hjulpet mange af de enestående har været fællesskabet og for mange også arbejdsfællesskaberne i Sydhavn. Her tillægger flere af de enestående personer deres job som enten guide, pedel eller chauffør en stor betydning, da det har givet dem noget meningsfuldt og værdifuldt. Selvom der er mange ligheder i fortællingerne, så er der også nogle steder, hvor de enestående ikke er enige. Et godt eksempel er blandt andet synet på misbrugere, hvor Kevin blandt andet mener, at man skal have ondt af dem og forstå, at det de gør, skyldes stofferne, og ikke at de er dårlige mennesker. Modsat mener Bent, at selvom man er misbrugende, kan man godt være et ordentligt menneske. Flere af de andre fortællinger viser også, at "det er ikke for sjov, at man er misbruger", og at der ofte er en grund til, at man ender i misbrug og i hjemløshed, hvor grunde kunne være selvmedicinering, en måde at få venner på eller mangel på bedre løsninger. De mange fortællinger fra de enestående personer beskriver godt de forskellige livsverdener, som de hver især har. Det giver os et indblik i de enkelte personer, og tydeliggør, at der er tale om nogle forskellige og ofte hårde livsfortællinger. Mange af de enestående har i løbet af deres fortælling beskrevet Sydhavn som en vigtig del af deres fortælling. Vi vil i et senere afsnit udbrede denne analysedel ved at inddrage et kritisk teoretisk perspektiv, dog vil vi først bruge disse fortællinger, sammen med samtalerne med aktørerne, til at beskrive Sydhavn som miljø og derigennem de forskellige elementer, som Sydhavn består af.

Sydhavn som miljø

I følgende afsnit vil vi beskrive de temaer, som vi har analyseret frem af den data, vi har fået gennem vores møde med de enestående personer og aktører i Sydhavn. Analysen i denne analysedel tager udgangspunkt i samtlige 19 samtaler og 17 feltnoter, og bruges til at besvare anden del af vores problemformulering. Overordnet skal temaerne beskrive de værdifulde elementer, som Sydhavn består af, set ud fra de enestående personer og aktørers fortællinger om og egen oplevelse af Sydhavn. Det er i alt blevet til syv temaer, som er illustreret af denne figur:

Vores formål med dette afsnit er at introducere læseren for, hvordan enestående personer og aktører opfatter Sydhavn som et miljø, der har mange forskelligartede værdier, som giver mening for dem. Der vil løbende i analysen blive brugt citater fra både enestående personer og aktører.

Det individuelle blik - forskellige personer med forskellige behov

Det første tema, vi lagde mærke til i Sydhavn, var “det individuelle blik”. Det individuelle blik i Sydhavn handler om vigtigheden af, at hver person er særegen, har sin egen livsfortælling, sine egne udfordringer samt behov. Blandt andet er der stor konsensus i Sydhavn om, at det individuelle blik er centralt, hvis man vil lykkes med at hjælpe enestående personer:

“Det kunne nok være en hjælp at blive bedre til at sætte sig ind i, hvad det er hver enkelt person har brug for. Det er jo forskelligt. Det er individuelt”.

Som citatet illustrerer, skal hjælpen til de enestående personer være individuel, på samme måde som enestående personer er forskellige individer. Det er vigtigt, at man forstår den enkelte person, hvis man skal kunne hjælpe dem. Den måde det individuelle blik kommer til udtryk i Sydhavn, er ved at dem, som opholder sig i Sydhavn, ser på enestående personer som individuelle personer:

“Kernen i det (Sydhavn, red.) er jo (...) at det er forskelligt fra alle. Det er lidt ligesom en hjemløsheds-historie. Det er den der med, at vi har hver vores specifikke behov”.

Dette er noget som både enestående personer og aktører i Sydhavn lægger vægt på, hvilket muligvis kommer af, at man arbejder så tæt sammen hver dag:

“Alle der kommer hernede og er brugere af stederne, de er jo vant til at blive puttet i en kasse. Om det så er på jobcenteret, eller kommunen, eller misbrugscentret eller hvor det nu måtte være. Lige så snart det er det offentlige system, så skal du puttes i en kasse. Og hvis du ikke passer ned i en kasse, så kan vi ikke hjælpe dig (...) Hernede ser vi folk, som de er, vi tager dem, som de er. Og når problemerne opstår, så prøver vi at løse dem i samarbejde med den enkelte”.

Det individuelle blik er derfor noget, som både enestående personer og aktører mærker til daglig i Sydhavn. Her nævnes både, at man ikke skal kigge på dem ud fra gennemsnittet og at man ikke skal putte dem i kasser. Dette individuelle blik er også centralt for arbejdsfællesskaberne:

“Jeg vil lige sige sådan, hvis jeg tager gruppen ind og så siger til dem, I er en flok narkomaner, så er der tre, der begynder at grine, der er tre, der bliver rigtig ked af det og der er tre, der bliver pissesure over, at jeg siger det. Det vil sige, jeg har en gruppe, der er så forskellig. Så alt, hvad jeg gør, det får jeg tre forskellige reaktioner på. Så (det handler om red.) hele tiden at finde løsninger og ting, der passer, så alle er tilfredse. Det er lidt af et puslespil”.

De mange citater giver alle udtryk for vigtigheden i at blive set som et individ, og flere af dem giver også udtryk for, at det netop er mantraet i Sydhavn. Dette hænger også sammen med den store rummelighed, som er i Sydhavn, da de kan rumme så mange forskellige individer og rumme deres forskelligheder.

Rummelighed - der er plads til alle

Det andet tema, vi lagde mærke til i Sydhavn, var “rummelighed”. Det er både noget vi som forskere mærker, når vi opholder os i Sydhavn, men ses også i vores observationer og samtaler. Rummeligheden kommer til udtryk på forskellige måder i Sydhavn, herunder både ved at være

et miljø, som er meget differentieret, hvor mange forskellige mennesker hører til, men ligeledes ved måden man rummer hinanden på. Rummeligheden i Sydhavn eksisterer derfor både i kraft af, at der findes over 50 forskellige etniciteter i området, men ligeledes at området rummer “begge ender af spektret” og derfor både har meget rige og meget fattige mennesker. En anden måde, rummeligheden kommer til udtryk på, er ved at Sydhavn ikke er homofobisk, samt at miljøet rummer anderledes påklædning. Dette ses tydeligt blandt flere mandlige enestående personer, som har kæmpet for at kunne klæde sig som de vil, og nu til daglig går rundt i Sydhavn i nederdel og andet farverigt tøj. Det handler derfor i høj grad om at man i Sydhavn kan rumme hinandens forskelligheder: *“Og så er det jo bare et fedt område, Sydhavn. Det er jo mega mangfoldigt, og masser af skøre, skæve, rige, fattige, grønne og gule. Det er megafedt”* hvortil en anden fra Sydhavn uddyber:

“Fordi det er jo alt, der kommer hernede. Men det der er, det er at man bliver sgu tæt forbundet hernede. Og så bliver det en meget diversiv og til tider dysfunktionel stor familie. Men det virker sgu”.

Citaterne er med til at illustrere, at rummeligheden er et tema, som fylder meget hos menneskene i Sydhavn. De er med til at tydeliggøre, at rummeligheden spiller en central rolle for området, hvilket ligeledes hænger sammen med, at eksempelvis aktører forsøger at praktisere rummelighed i det daglige:

“(Det er vigtigt at, red.) man også ser ressourcerne i et hvert menneske, eller ser et hvert menneske som en ressource, der rent faktisk har noget at byde ind med. Og så prøve at skabe nogle rammer, der kan lade sig gøre, i stedet for at... få dem ind i nogle rammer, som man har”.

Ovenstående citat illustrerer, at rummeligheden i Sydhavn også handler om at se og tilpasse sig det enkelte menneske, hvilket i høj grad er noget som aktørerne i Sydhavn forsøger at efterleve. I det kreative miljø kommer en lidt anden form for rummelighed til syne, som langt mere handler om, at man ikke nødvendigvis aktivt rummer hinanden, men at man i højere grad accepterer, at de forskellige mennesker alle er i Sydhavn. Ovenstående er med til at tydeliggøre, hvor bredt et tema “rummelighed” er, og at det ikke blot handler om rummeligheden i sig selv, men at denne kan få en betydning for resten af området. Det kommer blandt andet til udtryk i citaterne ved, at det mangfoldige ved området gør det “fedt”, og at rummeligheden, udover at overlappe med “det individuelle blik”, også hænger sammen med noget socialt og fælles. Rummeligheden er derfor også med til at skabe sammenhold og fællesskab. Her kommer fællesskabet til udtryk på mange måder, både som det store Sydhavnsfællesskab, men også som små fællesskaber inden for rammen af Sydhavn.

Fællesskab - det store og de små

Det tredje tema, som vi lagde mærke til i Sydhavn, var “fællesskab”. Det er både noget vi som forskere mærker og som på mange måder er blevet en del af i vores daglige gang i Sydhavn, men det er også noget som kommer til udtryk i vores observationer og samtaler. Her ser vi en forskel på typen af fællesskab, da det både handler om det helt store områdefællesskab men også de helt små fællesskaber, som ses rundt omkring i Sydhavn.

Det store Sydhavnsfællesskab er i høj grad bundet op på en fælles stedsidentitet. Man er stolt af at være en del af Sydhavn. Men der findes inde i Sydhavn også en masse små fællesskaber, særligt blandt de enestående personer. Dog er der forskellige oplevelser af fællesskaberne i Sydhavn, herunder hvilke man er en del af samt hvordan man bruger dem:

“Der er lidt fællesskab herovre omkring Gadeliv, (...) der er folk, jeg har kendt, siden jeg var ung, der kommer her, som også er guider og alt muligt. Dem snakker jeg en del med. Det er jo fedt at have nogen, hvor man kan snakke med dem om, hvordan det var for 40 år siden og alt muligt. Men det igen, det er jo heller ikke sådan, at jeg hænger ud (her red.). Jeg snakker jo med dem, når jeg er her”.

Citatet er med til at illustrere, at en stor del af fællesskaberne i Sydhavn handler om, at der altid er nogen, man kender og kan snakke med. Dette er også tydeligt, når man går rundt med forskellige enestående personer eller aktører i området. Alle hilser på hinanden og alle virker til at kende alle. En anden tydelig markør på fællesskaberne i Sydhavn handler om, at der er plads til både “gamle” og “nytilkomne”. I miljøet er der både eksempler på personer, der er kommet i Sydhavn gennem mange år, samt eksempler på helt nye der knap har været der i en måned. Fælles for dem er, at de begge giver udtryk for at være en del af fællesskabet i området. Nogle uddyber dog også, at en præmis ved at være en del af fællesskabet i Sydhavn også er, at finde ud af at kortlægge hinanden:

“Nu har jeg kun været her i fire uger, og jeg har min autisme og den slags, så jeg kortlægger. Og i stedet for at finde ud af, hvem personen er, finder jeg simpelthen ud af, hvem jeg skal holde mig udenom. Og hvem jeg kan være godt omkring”.

Citatet illustrerer, at fællesskaberne i Sydhavn til tider også får en mere beregnende eller vurderende karakter. En central pointe for fællesskaberne i Sydhavn er, at både enestående personer og aktører giver udtryk for, hvor vigtigt det er for de enestående personer at have et fællesskab. Her lægger de blandt andet vægt på, at hvis man placerer en enestående person uden for Aarhus, så vil de blive isolerede og skulle transportere sig ind til Sydhavn hver dag for at komme ind til fællesskabet: *“Det der med, at jeg kan sidde der dagligt (i sin lejlighed*

red.), det kan jeg ikke. Jeg er nødt til at have de her venner omkring mig. De er de eneste, jeg kender. Jeg har brug for dem”. De forklarer derudover, at fællesskabet blandt de enestående personer også får en karakter af, at de passer på hinanden. Af flere i Sydhavn bruges “fællesskab” i flæng med “naboskab”, hvilket hænger sammen med, at man i Sydhavn ligesom i andre nabolag kender hinanden og taler sammen, men at man også har “hvert sit eget”. Og som i andre nabolag, så kan der opstå konflikter i området. Disse konflikter kan ses på to niveauer: småkonflikter i det daglige samt de lidt større konflikter, som særligt kommer af den udvikling, som er i gang i Sydhavn. Vi vil i næste afsnit beskrive det første niveau med småkonflikterne.

Omstillingsparathed - man tager det en dag ad gangen

Det fjerde tema, vi lagde mærke til i Sydhavn, var “omstillingsparathed”. Dette tema handler om de småkonflikter, som opstår i Sydhavn. De små konflikter i Sydhavn kan være meget forskellige, men generelt lader der til at være en konsensus blandt aktørerne om, at konflikterne er at forvente og ikke er så slemme:

“Selvfølgelig er der også nogle gange ballade hernede. Det er jo klart, når der er nogle af misbrugerne, der måske ikke lige kan få det, de har brug for, for at have ro på ik’”.

Temaet om omstillingsparathed tager udgangspunkt i fortællinger og beskrivelser fra aktørerne i Sydhavn, fordi omstillingsparathed netop er en del af deres unikke måde at håndtere de enestående personer på. Omstillingsparatheden, som findes i Sydhavn, handler grundlæggende om, at man vælger at tage en dag af gangen, når man arbejder med enestående personer:

“Og så det der med, at den relation, vi har i morgen, er ikke den samme som i dag. Der kan være sket meget, kæresten kan være smuttet (...) og så har man ikke tid til at være ordentlig og passe sit arbejde. Men alle de her ting, de skal lige ordnes. Når jeg slipper dem klokken 12 her, og så til klokken 9, der kan være sket meget. Og jeg kommer med den samme gode indstilling fra i går, hvor vi havde det skidegodt, og så hvorfor er du så sur i dag. Det vil sige, de har haft et helt liv siden i går. Det er en ny dag”.

Citatet illustrerer, at selvom man kan have en forventning om, at relationen med den enestående person er lige så god som dagen inden, så er dette langt fra tilfældet i praksis. Dette er noget, vi genfinder i samtlige aktørers fortællinger, og må derfor siges at være en integreret og central del af deres måde at håndtere enestående personer på:

“Og sådan er det. Man skal ikke tage det personligt. Der er ingen grund til det. Og et meget godt eksempel nu, hvis I vender jer om og kigger over, at de to, der stod og råbte

ad hinanden før, de står og snakker sammen og giver hinanden et kram, det viser at det i virkeligheden slet ikke er så slemt”.

Citaterne er med til at tydeliggøre, at det i høj grad handler om at kunne gennemskue de enestående personers udgangspunkt og virkelighed dag for dag, og acceptere at det er en del af at inkludere og rumme dem:

“Men altså, man lærer at være i det. Og man lærer ikke at være konfliktsøgende. Generelt er det jo et ret fedt sted hernede”.

Overordnet er afsnittet og dets fortællinger med til at vise, at omstillingsparathed er et vigtigt tema i Sydhavn, når det handler om at forstå, inkludere og håndtere de enestående personer samt de småkonflikter, der kan opstå fra dag til dag blandt dem. Helt centralt er det, at man generelt i Sydhavn er forstående for, at det er sådan, det er i miljøet og at miljøet stadig er fedt, selvom konflikterne kan opstå. Småkonflikterne kommer ofte af, at der findes så mange forskellige mennesker i Sydhavn og at disse ofte finder sammen i forskellige fællesskaber. En måde man har lykket sig med at bryde disse konflikter mellem de forskellige fællesskaber, er gennem arbejdsfællesskaberne.

Arbejdsfællesskaber - det værdifulde og meningsfulde arbejde

Det femte tema, vi lagde mærke til i Sydhavn, var “arbejdsfællesskaberne”. Arbejdsfællesskaberne i Sydhavn er et helt centralt tema for området, som giver stor værdi og mening i hverdagen for de enestående personer. Fortællingerne, om hvad det lige netop er arbejdsfællesskaberne bidrager med, er mange og afhænger også i nogen grad af hvilket arbejdsfællesskab, der er tale om. Et af arbejdsfællesskaberne er PovertyWalks, hvor et helt centralt element i fortællingerne handler om, at det at være eksempelvis guide har en terapeutisk effekt, da det er en gave at kunne fortælle sin historie, og at man ved at fortælle det, opnår en større forståelse af sin egen fortælling. Men fælles for alle tre arbejdsfællesskaber er, at de er levende eksempler på, at rammerne for arbejdet har en betydning for, at man kan lykkes: *“Hvis man giver folk de rigtige præmisser, så kan de også arbejde, bare se på nede ved Gadeliv, her kan rigtig mange arbejde, også nogen som systemet har givet op på”.* At rammerne har en så stor betydning, hænger tydeligt sammen med de enestående personers fortællinger om deres erfaringer med arbejdsmarkedet, hvor langt de fleste fortæller, at de har fået en førtidspension, fordi kommunen ikke har kunne forestille sig dem på en almen arbejdsplads: *“Vi kan ikke se hvordan vi kan få dig på det almene arbejdsmarked, så vi giver dig førtidspension”.* Her viser arbejdsfællesskaberne, at det måske i højere grad handler om at skabe rummelige arbejdspladser, da disse enestående personer viser, at de godt kan arbejde:

“Vi er også et eksempel på, at hvis man giver folk de rette betingelser, at man virkelig tager det der arbejdsmarkeds-rummelighed alvorligt, så kan man faktisk meget mere”.

Som citatet viser, så handler det om at kunne se muligheder og tage de enestående personer og deres kompetencer alvorligt:

“Guidene kan skabe et billede af, hvordan det er at være udsat. Altså mange af os, vi er jo meget dygtige på alle mulige måder. Men der er bare den der, ligesom filmen er knækket her”.

Ud over at skabe værdi for de enestående personer, så har arbejdsfællesskaberne også en stor betydning for Sydhavn generelt:

“Det gode ved det er, at man så kommer lidt tættere på hinanden, og det betød faktisk, at vi gik fra, at vi hele tiden skulle lede efter nogle mennesker, der var nede i kælderen, eller at der lå nåle-sprøjter nede i kælderen. Det gør der ikke mere, for nu er det faktisk dem selv, der gør rent. Så det er faktisk sådan lidt en win-win for begge parter”.

Arbejdsfællesskaberne kan derfor også være med til at skabe bedre forhold for samarbejde og accept i Sydhavn blandt de meget forskellige aktører og enestående personer. Men også internt for de enestående personers fællesskab, tyder det på at arbejdsfællesskaberne gør en forskel:

“Det er svært at sætte sig hen i sit eget hjørne, og så ikke sige hej til dem, der går forbi, når man lige har været på arbejde med dem”.

Overordnet er alle vi har snakket med i området, både enestående personer og aktører, meget enige i, at arbejdsfællesskaber er positive, og at de både fungerer som en hjælp for de enestående personer, men også at det påvirker Sydhavn som miljø. I næste afsnit vil vi komme nærmere ind på nogle af de kvaliteter, som Sydhavn har, der gør det til et unikt og anderledes sted.

Et anderledes sted - en flydende tid og bæredygtighed

Det sjette tema, vi lagde mærke til i Sydhavn, var “et anderledes sted”. Der er mange forskellige elementer i Sydhavn, som alle er med til at gøre det til et anderledes og unikt sted. Her har vi valgt to af disse elementer ud, da det er disse, som har fyldt mest i samtalerne med de enestående personer og aktører, samt det vi har lagt mest mærke til og mærket på egen krop, i vores daglige gang i Sydhavn. Det første element under temaet, som er helt unikt for Sydhavn, er den anderledes tid, som eksisterer i området. Her hører vi fra mange i Sydhavn, og mærker selv som forskere, at man godt kan forsøge at planlægge sin dag i et skema, men at det hurtigt vil falde fra hinanden:

“Og vi er jo heller ikke det offentlige eller andre kontorer. Det er en god samtale, vi har, men nu er kl. 4, og jeg skal til og hjem, og jeg skal hente mine børn, så vi må snakke videre i morgen. Kan du have det godt? Sådan er vi ikke. (...) Skal vi arbejde lidt ud over tid, eller lidt ud over rammen for at hjælpe folk, eller være der for folk. Så er det det, vi gør. Gadelivet er en livsstil, det er ikke at arbejde”.

Af andre bliver det beskrevet som “sådan lidt mere sydeuropæisk” nede i Sydhavn, og der er en generel forståelse af, at tiden er anderledes og fungerer på en anden måde i Sydhavn, eksempelvis ved at man ikke skemasætter eller planlægger alt, men derimod “tager det mere, som det kommer”. Selv har vi oplevet dette gennem vores dataindsamling, hvor det ikke har været muligt at planlægge konkrete tider, da det ikke er noget, som folk går op i. Man laver aftaler om, at man mødes og holder interview, men hvornår det bliver, kan man ikke være sikker på. Dog kan man være sikker på, at det nok skal ske på et tidspunkt. Det andet element under temaet er “bæredygtighed”, som kommer til udtryk i Sydhavn gennem forskellige former for bæredygtighed. Blandt andet fylder social bæredygtighed rigtig meget i området: *“Vi prøver selv at definere hvordan man også kan integrere social udsathed som område, og ved at gøre dem til en nyttig del hernede også”.* Her er citeret med til at illustrere, at mange af aktørerne i området forsøger at tænke de enestående personer ind i Sydhavn på en bæredygtig måde, så Sydhavn kan forblive, som det er, fremadrettet. Udover den sociale bæredygtighed, som hænger sammen med de enestående personer, så fylder en mere miljø- og klimamæssig bæredygtighed også i Sydhavn:

“Skraldecaféen, det der genbrug, sustainability, undgå spild, verdensmålene. Og det er jo også det, vi prøver at arbejde efter her i Gadeliv med henblik på... Pant for pant passer jo ind i verdensmålet med ingen plastik i havene, bekæmpe fattigdom og genbrug/sustainability”.

Denne miljø- og klimamæssige bæredygtighed er ligeledes noget som tænkes ind i det fremtidige, nybyggede Sydhavn:

“Der kommer jo de der ca. 11.000 kvadratmeter, som er i bæredygtighedens tegn. (...) Dem, der skal leje sig ind derovre, skal have et eller andet grønt islæt, bæredygtigt islæt, for at få lov at komme ind”.

Denne form for bæredygtighed er derfor også en vigtig markør for Sydhavn, som tyder på at få en endnu større rolle for området på længere sigt. En anden måde, bæredygtigheden kommer til udtryk på i Sydhavn, er i det kreative miljø, hvor der lægges stor vægt på anti-forbrugerisme, hvor man vil lave en “kvalitetsrevolution”, som et modsvar på samfundets køb-og-smid-væk-

kultur. Denne form for bæredygtighed findes ligeledes også hos de enestående personer i Sydhavn, som lever bæredygtigt og minimalistisk af natur:

“Det er i hvert fald, at for udsattemiljøet at kunne finde ud af at kunne bo mere minimalistisk, mindre, sætte sig billigere og have nogle andre mål end at være med i den næste lønstigning”.

Ovenstående er med til at vise, hvordan Sydhavn kan ses som et anderledes sted, fordi man blandt andet tager afstand til den styrede tid, som hersker i normalsamfundet. Sydhavn er samtidig også et anderledes sted i kraft af sin høje grad af bæredygtighed, som jo også ses som en populær strømning i normalsamfundet, men som i Sydhavn får en anden værdi i kraft af, at bæredygtigheden bliver prioriteret så højt af så mange mennesker.

Et område i udvikling - en bekymring for fremtiden

Det syvende og sidste tema, som vi lagde mærke til i Sydhavn, var “et område i udvikling”. Dette tema adskiller sig lidt fra de andre temaer, da det omhandler fremtiden, og herunder de enestående personers og aktørernes syn på Sydhavns fremtid, i kraft af at store dele af Sydhavn er præget af nybyggeri. Dette tema kommer til udtryk på mange forskellige måder i området, hvor en af disse er gennem Foreningen Sydhavnen, som også er dannet på baggrund af en stigende bekymring for Sydhavns fremtid:

“Og på den konto så har aktørerne, eller mange af aktørerne i hvert fald, inde på den gamle slagterigrund af dem jeg nævnte her, de er gået sammen i Foreningen Sydhavnen for at kæmpe for området, for at lobbye for at området skal blive liggende”.

Sydhavn er et område i udvikling og hvor det for nogen er en naturlig proces, hvor byen vokser, er der flere, som ser en bekymring i denne udvikling:

“Så vi er spændte på, hvad der sker efterfølgende, når der flytter en masse slipse-folk ind, og der kommer caféer og spillesteder og uddannelsessteder og alt muligt. Hvis folk går forbi her, så bliver vi den grimme ælling”.

Bekymringen er til dels skabt af den store kontrast, som de nye aktører i området skaber mellem dem og dem, som allerede er i Sydhavn. Her er bekymringen særlig stor i forhold til kontrasten til de enestående personer, og hvordan de skal passe ind i det nye Sydhavn:

“Jeg tror, at i det øjeblik, der er kontorbygninger over det hele, så kommer der et stort pres på. Så forsvinder forståelsen og solidariteten, når det tipper til den for pæne side. Altså lige nu så har vi Danske Bank deroppe. Jo, og det er vældig nemt at gå op og tale med dem, og sige, okay, hvad kan vi mødes om, hvad kan vi gøre. (...) Men tipper det

for meget til den ene side, så kan vi ikke tale med dem alle sammen. Så er det os, der er de udstødte. Så det tror jeg bliver et problem”.

Følelserne er mange, når folk i Sydhavn skal beskrive fremtiden for området. Mange er særligt bekymret for, om det vil give flere konflikter mellem aktørerne, særligt mellem de etablerede aktører og de nye aktører. De nye aktører, som flytter til området, består primært af erhvervsbygninger og herigennem forskellige virksomheder. Dette tror mange vil skabe en stor kontrast mellem de lidt pænere virksomheder på den ene side og udsatmiljøet og det kreative miljø på den anden side. De nye aktører forklarer, hvordan de vil forsøge at imødekomme de etablerede aktører og de enestående personer. Her beskriver de nye aktører, at de vil gøre plads til det kreative miljø, ved at inkorporere dem i deres byudviklingsplan, eksempelvis ved at udleje bygninger til dem. Modsat beskriver de nye aktører i mindre grad, hvordan der skal være plads til de enestående mennesker i området, særligt da de ikke har svaret på, hvordan det skal være muligt. To måder, de forsøger at skabe plads til de enestående mennesker på, er ved at lave samarbejder med SydhavnsPedellerne og ved at informere de kommende virksomheder om, at de flytter ned til et område, hvor der er mange enestående personer. Fremtiden for Sydhavn ligger ikke fast, og det er derfor ikke muligt at vide, hvad der kommer til at ske. Da det er kommunen, som ejer det meste af området, så har de også en vigtig rolle i, hvordan området kommer til at se ud:

“Der er blevet lagt et stort arbejde fra hele kommunens side i forhold til at beskrive Sydhavnen til de nye aktører, som bygger hernede. Og arbejdet vil fortsætte med at inkludere de socialt udsatte sammen med de nye aktører”.

Sydhavns fremtid er meget usikker, og det er ikke muligt at sige, hvad der kommer til at ske med de mange enestående personer, som hver dag opholder sig og bruger Sydhavn. Dette tema fylder meget for de enestående og de mange aktører, særligt da det ikke er til at vide, hvad der kommer til at ske.

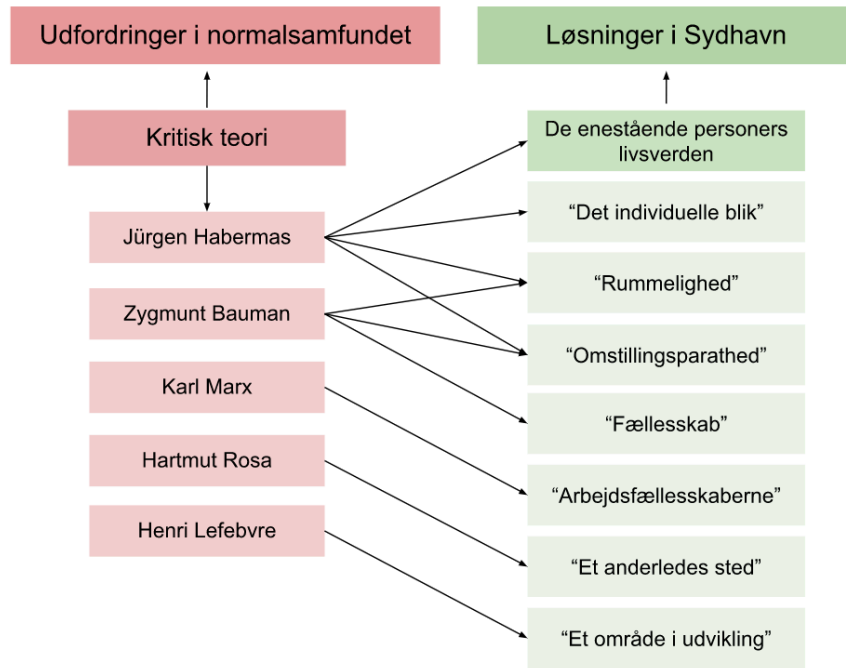
Delkonklusion: En opsamling på værdierne i Sydhavn

Overordnet har formålet med dette analyseafsnit været at vise, hvad det er for nogle værdier, som er på spil i Sydhavn. Som analyseafsnittets temaer illustrerer, er der mange elementer i Sydhavn, alle elementer, som viser at der er mange værdifulde ting i Sydhavn, som kan være lærerige. Fortællingerne i afsnittet illustrerer, hvordan Sydhavn ofte beskrives som en form for modsætning til normalsamfundet, blandt andet ved at rumme dem, som normalt er svære at rumme, blandt andet ved at være mindre polerede, ved at have et stort fællesskab og ved at forsøge at forstå, hjælpe og støtte de enestående personer. Det er her også interessant, at de

enestående personer ofte føler sig udstødte i forhold til normalsamfundet, men at de i Sydhavn ikke er de udstødte, men i højere grad kan udfolde deres egen livsverden. Dette ses blandt andet ved frygten for fremtiden, hvor man er bange for, at hvis der kommer et overtal af “slipse-folk”, så bliver de igen de enestående personer, som er de udstødte. De elementer, som vi har analyseret os frem til i ovenstående afsnit, vil vi i følgende afsnit udbrede ved at inddrage forskellige kritisk teoretiske perspektiver og i forlængelse heraf komme med vores bud på at se en reparativ kritik gennem Sydhavns værdier.

Analysens hovedpointer i et kritisk teoretisk perspektiv

Vi har tidligere i specialet beskrevet vores ontologi, som er inspireret af Jürgen Habermas’ kritiske hermeneutik eller kritisk teori. En del af denne er, at man gennem videnskaben ønsker at undersøge et fænomen, og herigennem forsøge at forbedre noget i samfundet. Vi vil i følgende afsnit beskrive hovedpointerne fra analysens to dele op imod forskellige kritisk teoretiske perspektiver med udgangspunkt i Habermas’ teori om systemverden og livsverden. Vi har valgt et kritisk teoretisk perspektiv, da vi ligesom denne traditions teoretikere ønsker at arbejde mod at forbedre samfundet. De perspektiver fra de kritiske teoretikere, vi inddrager i det følgende, er alle makroteorier, som beskriver forskellige samfundsdiagnoser, hvor de særligt lægger vægt på de udfordringer, som findes i normalsamfundet. I forlængelse af vores inspiration i den reparative kritik, vil vi i de enkelte afsnit beskrive, hvordan analysens hovedpointer kan bruges til at beskrive løsninger på nogle af de udfordringer, som de kritiske teorier beskriver. Derfor mener vi, at det er interessant at skabe et overblik over, hvordan udfordringerne i samfundet hænger sammen med de enestående personers livsverdener samt det som eksisterer i Sydhavn. Derigennem ønsker vi at komme nærmere på at forstå, om der er noget, vi som samfund kan lære af de enestående personers livsverdener og Sydhavn. Vi er opmærksomme på, at de kritiske teoretikeres perspektiver overlapper, men vi har som udgangspunkt valgt at inddrage teoretikerne, hvor de giver mest til forklaringen af hovedpointerne fra analysen. Vi vil i følgende teoretiske diskussion tage analysens dele en ad gangen og diskutere teorierne op imod disse. Af den grund vil vi starte med første del af analysen, nemlig de enestående personers livsverdener og herefter fokusere på anden del af analysen og tage de enkelte temaer en ad gangen. Nedenstående figur viser et overblik over teoretikerne og hvilke dele af analysen, som vi argumenterer for, at deres teoretiske perspektiv kan være med til at udbrede.

I første del af analysen beskriver vi de enestående personers livsverdener. Der er flere elementer, som er tydelige i disse, eksempelvis at de indeholder forskellige fortællinger, vendepunkter og ting, som de enestående personer synes er vigtige at fortælle. Både vigtigheden af at høre fortællingerne og forståelsen af, hvor forskellige fortællingerne er, hænger sammen med vores inspiration i Habermas' teori om livsverden og systemverden. I sin teori om livsverden beskriver Habermas, hvordan mennesket er komplekst og hvordan mennesket ikke kan kategoriseres og generaliseres, da alles livsverdener, bestående af erfaringer, oplevelser og behov, er forskellige. Selvom Habermas ikke direkte beskriver, at man ikke skal putte folk i kasser, så lægger hans teori op til vigtigheden i at forstå den enkeltes livsverden, hvis man vil forstå, hvordan man kan hjælpe den enkelte person. Når man laver indsatser, kan de ofte komme af stereotype forestillinger og overgeneraliseringer, hvorfor de passer på nogen, men ikke på alle. Netop derfor bliver det så vigtigt at forstå den enkeltes livsverden. Det er måske netop også derfor, at Sydhavn fungerer så godt for mange af de enestående personer. Sydhavn taler ind i deres livsverden. Man kan argumentere for, at da de enestående personer opholder sig og bruger Sydhavn hver dag, så har foreningerne, særligt dem rettet mod de enestående personer, nemmere ved at arbejde borgerinddragende og derfor nemmere ved at tilpasse sig den enkeltes livsverden. Habermas' teori kan derfor bruges til at forstå, hvorfor Sydhavn fungerer godt for de enestående personer, og hvorfor vi finder temaet "det individuelle blik", som en central del af Sydhavn, og i forlængelse heraf temaet "rummelighed", hvor der er plads til alle de forskellige individer. En anden kritisk teoretiker, som i forlængelse af ovenstående kan være med til at beskrive "rummelighed" er Zygmunt

Bauman. Hvor Habermas ikke direkte taler om kasser, så beskriver Bauman, hvordan samfundets kassetænkning skaber *forkastede mennesker*, folk som ikke passer ind i kasserne, hvilket også ville være de enestående personer (Bauman 2004:20). Bauman kan være med til at forklare, hvorfor rummeligheden fylder så meget i Sydhavn. Ved ikke at tænke i kasser, og generelt tænke individuelt, så er der ikke nogen "som falder udenfor". Rummeligheden består af, at det er muligt at være skæve individer og at den skæve livsverden ikke bliver set ned på. Begge teoretiske perspektiver kan ligeledes bruges til at beskrive temaet "omstillingsparathed", da dette er måden at udføre det individuelle blik og rummeligheden på i praksis. Ved at aktørerne, og her mest dem som arbejder med de enestående personer, arbejder ud fra en tankegang om at skulle tilpasse sig de enestående personers livsverdener og hverdagsrytmer. Det er aktørerne, som tilpasser sig de enestående personer og ikke omvendt.

Udover at kunne beskrive disse temaer, er Bauman ligeledes brugbar i forhold til at forstå temaet "fællesskab". Her kan man inddrage Baumans teori om *fællesskaber i den flydende modernitet*. Denne teori handler om, at fællesskaberne ifølge Bauman er i forfald og i opbrud i den flydende modernitet, men at dette ikke ændrer ved, at mennesket har en generel trang til at være i et fællesskab (Bauman 2001:113). Der opstår således en form for dilemma for mennesket, hvor man på den ene side søger mod fællesskaber, for at opnå et højt niveau af sikkerhed, mens man på den anden side ikke ønsker at afgive al sin individuelle frihed ved at indgå i fællesskabet (Bauman 2001:115). I den forbindelse er Sydhavn en meget interessant case, fordi Sydhavn indeholder forskellige former for fællesskaber, på trods af at Bauman argumenterer for, at fællesskabet er i forfald. Bauman kan i den forbindelse være med til at forklare, at fællesskabet i Sydhavn er opstået, fordi personerne i Sydhavn har et behov for det. Som nævnt tidligere skelner vi mellem "de små fællesskaber" og "det store fællesskab", og her er der forskel på, hvordan personerne i Sydhavn gør brug af dem, alt efter hvilket ressourceniveau de har. De enestående personer er i højere grad afhængige af fællesskaberne, da det er her, de finder sikkerhed og tryghed (Bauman 2001:62). Modsat ser man i det kreative miljø i højere grad at folk bruger de små fællesskaber mere flygtigt, og når det giver mening og værdi for dem (Bauman 2001:61). Hvor de små fællesskaber mere er opdelt efter, hvilken del af Sydhavn, man hører til, så er det store fællesskab, som egentlig bare er Sydhavn, mere interessant. Man kan argumentere for at fællesskabet er vokset og blevet til et stort naboskab. Hvor man godt kan finde lignende eksempler i normalsamfundet på de små fællesskaber, bliver det interessante i højere grad det store nabofællesskab, som på mange måder også er opstået grundet en fælles kamp om at få lov at blive i området. Det tyder på, at man har fået en fælles

Sydhavnsidentitet. Sydhavn bliver på mange måder en case, der tydeliggør, hvordan fællesskabet stadig ses i nutidens samfund.

Til at beskrive teamet “arbejdsfællesskaber” og hvorfor de giver så stor værdi til de enestående personer og derfor også Sydhavn, har vi valgt at inddrage det teoretiske perspektiv om en “falsk bevidsthed”, som ofte er tilskrevet teoretikeren Karl Marx. Teoriforståelsen kommer af en større teori, som bliver beskrevet i Marx’ tekst “*Det kommunistiske manifest*”, om forholdet mellem arbejdsgivere og arbejdere, hvor den falske bevidsthed blandt andet handler om, at man har et forkert billede af sin position (Marx 1847). De enestående personer kan i mange tilfælde have et forkert billede af dem selv, da de er vant til hele tiden at møde modstand, de står udenfor normalsamfundet og lever i forlængelse heraf ofte i social eksklusion. Dette ses også ved begrebet “socialt udsatte” som ofte bruges om de enestående personer, på trods af at de enestående personer om nogen er afhængige af og dermed også i højere grad er i et fællesskab og dermed er sociale. “Social udsathed” bliver på mange måder bare en beskrivelse af, at det er personer, som står udenfor samfundet, og skaber derigennem en bevidsthed om, at de ikke passer ind i normalsamfundets sociale rammer. Den falske bevidsthed kommer således til udtryk ved de enestående personer, når de begynder at tro, at det er dem selv, der er noget galt med, og at det er deres egen skyld, at de hele tiden møder modstand. De kan føle sig værdiløse, føle at de står udenfor det store fællesskab, have skyldfølelse og generelt føle en mangel på meningsfuldhed. For mange kan dette også komme i forlængelse af deres forhold til systemet, og særligt jobcentresystemet. Mange af de enestående personer får tildelt førtidspension med beskeden om, at de ikke kan fungere på det almene arbejdsmarked, hvilket for mange er en lettelse, da de derfor bliver frigjort af systemet. På den anden side, siger det også, at de ikke kan arbejde og kan skabe en følelse af værdiløshed. Mange af de enestående personer vil nemlig gerne arbejde, og det er her, at arbejdsfællesskaberne kommer til at spille en stor rolle. I Sydhavn forsøger man at gøre op med den falske bevidsthed om, at det her er personer, som ikke kan og vil arbejde, ved at skabe arbejdsfællesskaber, som forsøger at vise de enestående personer, at de er værdifulde. Arbejdsfællesskaberne bliver på mange måder en kritik af normalsamfundet, som har opgivet at få dem ind i normalsamfundets arbejdsmarked. Dette gøres ved at skabe arbejde, som passer bedre til de enestående personers behov og livsverdener. En anden del af Marx’ teori om arbejderne handler om *fremmedgørelse* og særligt arbejderens fremmedgørelse over for deres eget job (Marx 1844). Her kan man argumentere for, at arbejdsfællesskaberne skaber mindre fremmedgørelse, både da de er designet efter de enestående personers behov, men også fordi de enestående personer har stor indflydelse på

arbejdspladsen. De aktører, som har været med til at skabe arbejdsfællesskaberne, fortæller, hvordan de enestående personer har stor indflydelse på deres arbejde, og at det er arbejdspladsen, som rummer dem og ikke dem, som skal passes ind i arbejdet. Hertil er en central del af arbejdsfællesskaberne, at flere af aktørerne, som står for dem i dag, selv tidligere har været enestående personer, hvorfor de kender til denne livsverden. Generelt for Sydhavn er, at aktørerne arbejder tæt med de enestående personer, hvorfor man kunne argumentere for, at de enestående personer er mindre fremmedgjorte over for de indsatser og den hjælp, de får i Sydhavn.

Til at beskrive temaet “en anderledes sted” vælger vi at inddrage Hartmut Rosas teori om *social acceleration* og i forlængelse heraf teorien om *resonans*. Temaet i analysen består af to dele: en anderledes tid og en bæredygtig dimension. Begge elementer kan ses som et modsvar til den sociale acceleration, som Rosa mener hersker i nutidens samfund (Rosa 2014:20). I Sydhavn eksisterer en form for tid, man ikke ser på samme måde i normalsamfundet. Hvor Rosa diagnosticerer det socialt accelererede samfund til at være *accelereret* på rigtig mange punkter, så tager Sydhavn afstand til dette. Accelerationen af livets tempo er den, som man oftest hører om i medierne, og her er Sydhavn unik, ved at man bevidst og ubevidst forsøger at gøre op med den accelererede tid. Man har i Sydhavn en meget mere laissez faire tilgang til tid, og har generelt en tillid til, at “det skal vi nok nå”. Det er utroligt fleksibelt, og passer rigtig godt til de enestående personers behov. De mange aktører, som arbejder med de enestående personer, forsøger i høj grad at tilpasse sig de enestående personers tidsånd.

Det andet element med bæredygtighed er også noget, som er vigtig for mange i Sydhavn. Eksempelvis uddeler Skraldecaféen gratis skraldemad og forsøger derigennem at mindske madspild, Reuse uddeler gratis genbrugsmøbler og Gadeliv laver deres egne møbler selv, for de gider ikke være med i “forbrugsræset”. Derudover lever de enestående personer i sig selv mere bæredygtigt, hvilket også kommer af en ressourceknaphed. Generelt taler mange af aktørerne om, at bæredygtighed er vigtigt for dem, og særligt anti-forbrugerisme, hvilket også ses flere steder i Sydhavn gennem flere eksempler på genbrug. En løsning på mange af de samfundsproblemer som den sociale acceleration medfører, er ifølge Rosa resonans. Rosa opdeler resonans i tre former: social resonans, natur eller bæredygtig resonans og en tingslig resonans (Rosa 2019:198, 232, 270). Alle tre former argumenterer vi for har gode betingelser i Sydhavn. Den sociale resonans har gode betingelser for at opstå grundet det store fællesskab og de små fællesskaber, som findes i Sydhavn. Natur eller bæredygtigheds resonans kan ses i forlængelse af ovenstående beskrivelser af, at der flere tanker om bæredygtighed, disse kunne

man argumentere for skaber en større bevidsthed om ressourcer og derigennem også mindsker det accelererede forbrug, som findes i normalsamfundet. Man kunne dog modsat argumentere for, at Rosa med sin naturresonans også tænker på en resonans gennem naturen, og denne er betingelserne ikke lige så gode for. Da Sydhavn er et industriområde, er der ikke meget natur, og området består meget af bygninger og asfalt. Den sidste form for resonans i forhold til tingsliggørelse, argumenterer vi for, har gode betingelser, særligt gennem vores tidligere beskrivelse af bæredygtighed og hvordan man benytter sig af de ting, man har. Hermed er alle tingene værdifulde og det mindsker den fremmedgørelse og den "smid væk kultur", man ser andre steder i normalsamfundet. Man kan overordnet argumentere for at Sydhavn på mange måder gør op med den sociale acceleration, som findes mange andre steder i samfundet, og på den måde er muligheden for at opnå en form for resonans øget.

Til at forstå det sidste tema i analysen "et område i udvikling" har vi valgt at inddrage Henri Lefebvres teori om *retten til byen* (Lefebvre 1996:147). Lefebvre argumenterer for, at byen ikke blot er en fysisk struktur, men også et socialt og politisk rum, der formes af magtforhold og sociale relationer. Han beskriver, hvordan staten og andre politiske aktører spiller en rolle i forhold til byudvikling og i at skabe mere inkluderende rum (Brenner 2000:370). Økonomiske interesser kan dog have en betydning for den måde, som staten tænker byudvikling på. Lefebvre er meget kritisk overfor mange byudviklingsstrategier, hvor man ofte med dominans og magt skaber rum, hvor der ikke er plads til alle. I Sydhavn ses et eksempel på dette, hvor nybyggeri skyder op alle steder og det kan have betydning for Sydhavns nuværende beboere. Dette er også af stor bekymring i Sydhavn, hvor man frygter, at de enestående personer bliver skubbet ud, når de nye store hoteller, spillesteder, uddannelsesinstitutioner og virksomheder flytter ned til Sydhavn. I byudviklingsplanen for området (Teknik og Miljø 2018) står der, at der skal være plads til de enestående personer. Dog er opgaven med dette udliciteret til bygherrerne, som har købt grundene. Det er derfor op til dem at overholde aftalen, hvilket bekymrer mange i Sydhavn. Derudover kan det, at der kommer så meget nybyg i sig selv være med til at skubbe de enestående personer ud, da de ikke føler, at de passer ind mere. Et vigtigt perspektiv for mange af de enestående personer er, at det er af stor betydning, at mange af de foreninger og institutioner, som hjælper dem, er placeret sammen i Sydhavn. Byen er en vigtig ressource for de enestående personer, da det ofte er her, at de finder varmestuer, væresteder, fixerum og hjælpeforeninger. Det vil i den forbindelse være meget ekskluderende, hvis hjælpeforeningene var placeret rundt omkring og også uden for byen, da det vil være svært for de enestående personer at komme rundt til tingene og dermed få den hjælp, som i mange tilfælde

er livsnødvendig. Retten til byen kan derfor også ses som, hvem der har mest brug for byen. Gennem mange af samtalerne beskriver aktørerne og de enestående personer, hvordan de føler, at det er dem, som har mest ret til Sydhavn, også fordi det er en af de sidste steder i byen, hvor de kan få lov at være mere eller mindre i fred, samtidig med at det fungerer godt, at alle hjælpetingene ligger samlet dernede.

Delkonklusion: En opsamling på de teoretiske perspektiver

De mange kritisk teoretiske perspektiver illustrerer, at Sydhavn indeholder mange forskelligartede processer, som alle er former for alternativer til normalsamfundet. Af den grund kan mange af processerne ses som en kritik af normalsamfundet. Dette hænger godt sammen med, at de teoretikere, som bedst kan forklare mange af processerne, alle er en del af den kritisk teoretiske tradition, og hvor vi gennem vores fokus på den reparative kritik kan se muligheder og løsninger på teoriernes beskrivelser af udfordringer gennem de enestående personers livsverdener og Sydhavn. Hvor mange af teorierne kan bruges til at beskrive udfordringer i samfundet, kan forståelsen af de enestående personers livsverden samt processerne i Sydhavn ses som en løsning, et modsvar eller et alternativ til disse udfordringer. Man kunne af den grund argumentere for, at Sydhavn kan ses som et socialt laboratorium, hvori det er muligt at forstå de enestående personers livsverden og den kontekst, den leves i for herigennem at se på, hvad der giver dem værdi og mening. Dette perspektiv ønsker vi at uddybe senere i en perspektivering.

Konklusion

Formålet med ovenstående analyse har været at analysere perspektiver frem, som kan bruges i besvarelsen af specialet problemformulering, denne vil vi besvare i følgende afsnit. Problemformuleringen lyder således:

Hvilke livsfortællinger kendetegner de enestående personer af Sydhavns livsverdener, og hvordan beskriver de enestående personer og aktørerne Sydhavn?

Den første del af vores problemformulering handler om at forstå, hvad det er, der kendetegner de enestående personer i Sydhavns livsverdener. Det er muligt at konkludere mange ting ud fra de enestående personers livsfortælling, herunder at kigge på forskellige karakteristika såsom alder, køn, beskæftigelse og misbrugsstatus. Da denne besvarelse handler om de enestående personers livsverden, vil vi i besvarelsen fokusere på de elementer som er omdrejningspunktet for deres livsverdener og hvad der går på tværs af de forskellige livsfortællinger.

Som analysen af de enestående personer illustrerer, så er vores informanter syv vidt forskellige individer med meget forskellige historier. Alligevel er der dog nogle træk, som går igen på tværs af dem, som kan hjælpe os med at forstå, hvem de enestående personer i Sydhavn er. Fælles for Kevins, Bents, Thomas', Mortens og Beas livsfortællinger er, at fællesskabet er et meget centralt omdrejningspunkt, som har stor betydning for dem. Her er det blandt andet fællesskabet som en hjælp ud af det hårde miljø, der nævnes, men også fællesskabet i Sydhavn samt vigtigheden af at føle, at man er en del af et fællesskab. En stor andel af de enestående personers livsfortællinger handler om, at de tidligere i deres liv enten ikke er blevet accepteret, ikke har haft venner eller at de har følt sig udenfor og anderledes. Derfor bliver følelsen af at være en del af et fællesskab, hvor de fleste af dem refererer til fællesskabet i Sydhavn, et helt særligt kendetegn hos de enestående personer. Et andet omdrejningspunkt, som man finder hos flere af de enestående personer, handler om, hvor vigtigt det er at kunne vise, at man kan og duer til noget. Hos nogle handler det om at vise, at man kan arbejde gennem eksempelvis arbejdsfællesskaberne, men det kommer også til udtryk ved at tage kontrollen over sit eget liv og vende sin fortælling. Det peger derfor på, at de enestående personer også er kendetegnet ved, at de længes efter at få en form for ejerskab over eget liv, da det giver dem en stor værdi. Der er også flere negative elementer, som går igen i de enestående personers livsfortællinger. Det handler om blandt andet misbrug og hjemløshed. I forbindelse med disse livsfortællinger beskriver de enestående personer, hvad der har hjulpet dem ud af misbrug og hjemløshed. Her

beskriver de, at det ofte drejer sig om individuelle løsninger, men at fællesskab, meningsfuldt arbejde, afkriminalisering af stoffer og en accept af at der findes alternative livsformer og alternative løsninger, kan være former for hjælp. Overordnet kan vi konkludere, at de enestående personer giver udtryk for, at særligt to ting er centrale i deres livsverdener: fællesskab og ejerskab. Det handler derfor både om at kunne være en del af noget større i kraft af fællesskabet, men også at kunne tage ansvar og kontrol over sit eget liv, og den måde man gerne vil leve det på. Derudover kan vi konkludere, at de enestående personer giver udtryk for, at både fællesskab og ejerskab er noget, som de oplever at kunne finde i Sydhavn. Dette lægger op til den anden del af vores problemformulering, som handler om, hvordan de enestående personer og aktører beskriver Sydhavn.

I analysen har vi beskrevet 7 temaer, som illustrerer forskellige perspektiver af Sydhavn. Her finder vi, at Sydhavn både er særligt god til at rumme de enestående personer, men også til at håndtere dem i praksis, hvilket vi finder gennem temaerne “det individuelle blik”, “rummelighed” og “omstillingsparathed”. Her er en vigtig pointe, at aktørerne i Sydhavn giver udtryk for, at det er et aktivt valg at ville rumme de enestående personer. Det er således ikke noget, som opstår, uden at man tænker over det, men derimod et valg om at forstå den enkelte person, rumme vedkommende samt at tilpasse sig deres virkelighed lige netop dén dag. Derfor kan vi konkludere, at Sydhavn har noget at tilbyde de enestående personer i forhold til rummelighed, det individuelle blik og omstillingsparathed. I forlængelse af dette finder vi ligeledes at Sydhavn og dets aktører formår at give de enestående personer en følelse af at være accepteret og en del af et fællesskab, samt et ejerskab over deres eget liv. Dette finder vi gennem temaerne “fællesskab” og “arbejdsfællesskaber”. Her er fællesskabet i Sydhavn noget, som bidrager til de enestående personers positive sociale relationer og giver dem en følelse af at høre til, blandt andet i kraft af at aktørerne eksempelvis altid er der til at hjælpe eller snakke, hvis den enestående person har brug for det. Her spiller arbejdsfællesskaberne også en stor rolle, da de er med til at give de enestående en meningsfuld beskæftigelse og noget at stå op til. De illustrerer, at de enestående personer kan langt mere, hvis man blot tror på dem og giver dem muligheden for at deltage på egne præmisser samt blandt ligesindede. Af den grund konkluderer vi, at Sydhavn også har noget at bidrage med til hjælpen af de enestående personer. De sidste to temaer “et anderledes sted” og “et område i udvikling” er med til at vise, at Sydhavn som område bliver mere og mere attraktivt for andre i Aarhus. “Et anderledes sted” viser hvordan samfundets strømninger i forhold til bæredygtighed og det at forsøge at hoppe af “hamsterhjulet” eksisterer i høj grad i Sydhavn, og er med til at give området nogle

kvaliteter, som resten af Aarhus' "bedste-borgere" også finder attraktive. Dette ses i "et område i udvikling", som illustrerer, at de enestående personer og aktørerne i Sydhavn har mange tanker om, hvordan Sydhavn vil komme til at se ud i fremtiden. Her konkluderer vi, at der er meget som ligger op til, at Sydhavn som område vil udvikle sig og eventuelt ændre karakter i fremtiden.

Perspektivering - Borgerinddragelse og Sydhavn som et socialt laboratorium

Som vi tidligere har beskrevet, er vi meget inspireret af den reparative kritik og særligt dennes fokus på at se løsninger. I følgende afsnit vil vi derfor lave en perspektivering, hvor vi vil beskrive, hvad denne undersøgelse kan bruges til, og i forlængelse heraf diskutere Sydhavn som et socialt laboratorium. Sidstnævnte vælger vi at inddrage som et perspektiv på, hvad man kan bruge et lidt specielt område som Sydhavn til. Da vores problemformulering er todelt, vil vi ligeledes her beskrive de to dele for sig.

Specialet har haft til formål at beskrive de enestående personers livsverden. Her har fokus været på at sætte deres fortællinger i centrum og bruge disse til at forstå deres livsverden. I forlængelse heraf, har det været muligt for os at konkludere, hvad de enestående personer selv tænker som vigtige elementer i deres livsverden, herunder fællesskab og ejerskab over eget liv. Analysen af livsfortællingerne kan bruges til at forstå vigtigheden af borgerinddragelse og i forlængelse heraf vigtigheden i at forstå den enkeltes livsverden, hvis man vil forstå, hvad der er en hjælp for dem. Mange af de enestående personer kritiserer systemet, og de indsatser, som de har modtaget tidligere, her er en gennemgående pointe, at indsatserne er for brede og ikke passer på netop deres behov. Her er det vigtigt for os at understrege, at vi her ikke blot mener borgerinddragelse som et middel til at forstå de enestående personers behov, men også borgerinddragelse i forhold til at give dem ejerskab og en medbestemmelse i deres eget liv. Derudover er vi kritiske overfor den måde, man laver borgerinddragelse på i dag, da vi ser det som essentielt, at man forstår de enestående personers livsverden, hvis man vil skabe en indsats, som giver dem værdi og mening. Dermed er det ikke nok blot at tale med nogle enkelte af dem om nogle helt konkrete spørgsmål, da det er selve indsigten i livsverden, der er så essentiel for at kunne forstå, hvad der giver dem mening og værdi. Man er derfor nødt til at forstå deres livsverden og hvordan de lever deres liv. Vi argumenterer for, at både fællesskab

og ejerskab er to centrale kendetegn for de enestående personers livsverden, og at disse kan være eksempler på noget, som man burde kigge ind i, hvis man vil hjælpe dem. Da mange af de enestående personer beskriver, at de to kendetegn er noget, man finder i Sydhavn, burde man muligvis også kigge ind i, hvad det er Sydhavn kan bruges til.

Vi argumenterer for, at Sydhavn kan ses som et socialt laboratorium. Dette er noget, som kommer til udtryk gennem de enestående personers livsfortællinger, hvor Sydhavn fremstår som noget unikt i forhold til at hjælpe og forstå dem. Det er ligeledes noget, aktørerne giver udtryk for i analysen, hvor de beskriver, hvordan Sydhavn forsøger at være og gøre noget anderledes, end det man finder mange andre steder i samfundet i dag. Da Sydhavn på mange måder adskiller sig fra normalsamfundet, argumenterer vi for, at det er muligt at se nogle alternative måder at gøre ting på i Sydhavn. Det er her det sociale laboratorium bliver aktuelt. Som vi illustrerede med de kritisk teoretiske teorier og gennem det reparative kritiske fokus, så kan der ses modsætninger til mange af nutidens samfunds udfordringer i Sydhavn. Allerede nu bliver der afprøvet forskellige ting i Sydhavn, som eksempelvis arbejdsfællesskaberne, og man kunne argumentere for, at det ville være muligt at afprøve andre ting hernede, herunder eksempelvis hvordan man skaber inkluderende og mangfoldige byrum. Vores undersøgelse har givet et indblik i, hvor vigtigt det er at sætte sig ind i en livsverden, da man får en helt anden forståelse af mennesker og deres behov. Derudover giver vores undersøgelse indblik i vigtigheden i at forstå den kontekst, som denne livsverden leves i.

Litteraturliste

Andersen, Ib 1999: *Den skinbarlige virkelighed - om valg af samfundsvidenskabelige metoder*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Andersen, Lotte Bøgh 2010: "Forskningskriterier". I Andersen, Lotte Bøgh & Møller, Kasper Hansen & Klemmensen, Robert. (red.): *Metoder i statskundskab*. 1. udgave. (s. 106)

Bauman, Zygmunt 2001: *Fællesskab - En søgen efter tryghed i en usikker verden*. København: Hans Reitzels Forlag.

Bech-Jørgensen, Birthe 2003: *Ruter og Rytmer*. København: Hans Reitzels Forlag.

Benjaminsen, Lars & Enemark, Morten Holm 2017: "Ind og ud af hjemløshed. En undersøgelse af hjemløshedens forløb og dynamik". Tilgængelig via: <https://www.vive.dk/media/pure/6807/956394> (Besøgt d. 24.01.2023).

Benjaminsen, Lars, Dyrby, Therese Marie, Enemark, Morten Holm, Thomsen, Maria Theil, Dalum, Helle Stentoft & Vinther, Ulrik Lerbech 2017: "Housing first i Danmark. Evaluering af implementerings- og forankringsprojektet i 24 kommuner". Tilgængelig via: <https://www.vive.dk/media/pure/6678/677449> (Besøgt d. 24.01.2023).

Benjaminsen, Lars 2022: "Hjemløshed i Danmark 2022 - National kortlægning". Tilgængelig via: <https://www.vive.dk/media/pure/18153/9732199> (Besøgt d. 24.01.2023)

Brandt, Preben 1999: *Udelukkende velfærd – debat om samfundet og de udstødte*. Copenhagen: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag. A/S.

Brenner, Neil 2000: "The Urban Question as Scale Question: Reflections on Henri Lefebvre, Urban Theory and the Politics of Scale". *International Journal of Urban and Regional Research*, 24, 2:361-378.

Birkler, Jacob 2005: "Logik og argumentationsteori" i Birkler, Jacob (red.): *Videnskabsteori: En grundbog*. Munksgaard.

Bømler, Tina Ussing 2000: *Når samfundet udstøder*. København: Nordisk Forlag.

Christensen, Jørgen 2022: *Christiania: et parallelsamfund der vil noget*. København: Books on demand

Christensen, Marianne L. 1994: "Hermeneutik - fortolkning og forståelse", *Tidsskrift.dk*.

Tilgængelig via: <https://tidsskrift.dk/bibarb/article/download/104747/153608/214977> (besøgt 10.05.2023)

(CRA/LA) Community Redevelopment Agency - Los Angeles 2005: "Los Angeles' Skid Row". Tilgængelig via:

https://lachamber.com/clientuploads/LUCH_committee/102208_Homeless_brochure.pdf

(Besøgt 14.04.2023)

de Vaus, David A. 2001: *Research design in social research*. Sage Publications. (s. 127).

Breumlund, Anne & Hansen, Bruun Inger 2016: "Fortæller af sindslidende om liv så nær det normale som muligt" i Glavind, Inger Bo, Christensen, Ann-Dorte & Thomsen, Trine Lund: (red.): *Narrativ forskning - tilgange og metoder*. 1. udgave. København: Hans Reitzels Forlag. (s.197-198).

Habermas, Jürgen 1997: *Teorien om den kommunikative handlen*. Aalborg Universitetsforlag.

Hastrup, Kirsten 2015: "Feltarbejde" i Tanggaard, Lene & Brinkmann, Svend (red.):

Kvalitative metoder - en grundbog. 2. udgave. København: Hans Reitzels Forlag. (s. 56).

Holland, Gale 2019: "Protesters target L.A. over skid row plan: 'We will not be gentrified'.

Los Angeles Times. Tilgængelig via: [https://innercitylaw.org/wp-](https://innercitylaw.org/wp-content/uploads/2021/01/LAT-article-July16-2019.pdf)

[content/uploads/2021/01/LAT-article-July16-2019.pdf](https://innercitylaw.org/wp-content/uploads/2021/01/LAT-article-July16-2019.pdf) (Besøgt 14.04.2023)

Hvilsby, Søren H. & Skov, Pernille 2013: *Fra idealrum til hverdagsrum - utopi eller virkelighed? Et rids gennem Christianias udviklingshistorie*. Tilgængelig via: <http://arkitekturforskning.net/na/article/viewFile/186/149> (Besøgt 14.04.2023)

Kristiansen, Søren 2015 "Kvalitative analyseredskaber" i Brinkmann, Svend & Tanggaard Lene (red.): *Kvalitative metoder - en grundbog*. 2. udgave. København: Hans Reitzels Forlag. (s. 498).

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend 2014: *Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 3. udgave. København: Hans Reitzels Forlag. (s. 239-240)

Lefebvre, Henri 1996: "The right to the city" i Lefebvre, Henri (red.): *Writings on Cities*. Tilgængelig via: <https://chisineu.files.wordpress.com/2012/09/lefebvre-henri-writings-on-cities.pdf> (besøgt d. 22.05.2023)

Lindstad, Jonas Markus 2008: "Hjemløs i egen bolig - Hverdagslivet for tidligere hjemløse", CASA. Tilgængelig Via: <2008-Hjemløs-i-egen-bolig-hverdagslivet-for-tidligere-hjemløse.pdf> (<casa-analyse.dk>) (Besøgt: 25.01.2023).

Lokalplan 1141 - Aarhus Kommune . Tilgængelig via: <https://aarhus.viewer.dkplan.niras.dk/plan/3#/lokalplanid/1242> (Besøgt 14.04.2023)

Marshall, Collin 2015: "Gentrificeringen af ' Skid Row' bestemmer Los Angeles' fremtid", Infomedia. Læst på Aarhus Bibliotekernes hjemmeside.

Marx, Karl 1844: "Fremmedgjort arbejde" i Marx, Karl (red.): *Økonomiske-Filosofiske Manuskripter*. Tilgængelig via: <http://www.marxisme.dk/arkiv/marx-eng/1844/okfilman/1-frmarb.htm> (besøgt d. 23.05.2023)

Marx, Karl 1847: "Det Kommunistiske Manifest" i Marx, Karl (red.): *Økonomi og Filosofi. Ungdomsskrifter. (Del I)* Tilgængelig via <http://www.marxister.dk/bog.php?id=17&forf=1>

Monrad, Merete & Martin Grünfeld 2017: "Disagreement as reparative critique in the development of social work practice" i Hogsbro, Kjeld & Ian F Shaw (red.): *Social Work and Research in Advanced Welfare States*. London, Routledge.

Nørager, Troels 1995: *System og livsverden: Jürgen Habermas*. Anis.

Paul, Stan 2016: "Skid Row" vs. Gallery Row: How cultural revitalization is changing downtown L.A.". Newsroom. Tilgængelig via: <https://newsroom.ucla.edu/stories/skid-row-vs-gallery-row-how-cultural-revitalization-is-changing-downtown-l-a> (Besøgt 14.04.2023)

Riis, Ole 2005: *Samfundsvidenskab i praksis: Introduktion til anvendt metode*. 1. udgave. København: Hans Reitzels Forlag. (s. 160).

Rosa, Hartmut 2014: *Fremmedgørelse og acceleration* (1.udgave ed.). København: Hans Reitzels Forlag.

Rosa, Hartmut 2019: *Resonance: A sociology of our relationship to the world*. John Wiley & Sons.

Rufo, Christopher F. 2020: "The Moral Crisis of Skid Row", The Social Order, California. Tilgængelig via: <https://www.city-journal.org/skid-row-los-angeles> (Besøgt 14.04.2023)

Svendsen-Tune, Stine 2002: *Skæve hverdagsliv*. Special-Trykkeriet Viborg A/S.

Stuart, Forrest 2016: *Down, Out and Under Arrest - Policing and Everyday Life in Skid Row*, The University of Chicago Press, USA

Szulewicz, Thomas 2015: "Deltagerobservation" i Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (red.): *Kvalitative metoder - en grundbog*. 2. udgave. København: Hans Reitzels Forlag. (s. 83, 92, 86).

Tanggaard, Lene & Brinkmann, Svend 2015: "Interviewet: Samtale som forskningsmetode" i Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (red.): *Kvalitative metoder - en grundbog*. 2 udgave. København: Hans Reitzels Forlag. (s. 34-35).

Teknik og Miljø 2018: "Sydhavnskvarteret Aarhus C - udviklingsplan september 2018", Aarhus Kommune. Tilgængelig via: https://sydhavnskvarteret.dk/media/15754/20180913_sydhavnskvarteret_udviklingsplan_nl_r_educeret.pdf (Besøgt 29.05.2023)

Thurén, Torsten 2013: *Videnskabsteori for begyndere*. København: Hans Reitzels Forlag.

The Guardian 2022: "Skid Row's toilet crisis: how a basic necessity became a political battle". The Guardian. Tilgængelig via: <https://www.theguardian.com/us-news/2022/dec/12/skid-row-toilets-los-angeles-homelessness> (Besøgt 14.04.2023)

Tobenfelt, Bengtson Tea & Ditte Andersen 2017: "Narrativ analyse – tematisk, strukturel og performativ" i Järvinen, Margaretha & Nanna Mik-Meyer (red.): *Kvalitativ analyse. Syv traditioner*. København: Hans Reitzel forlag